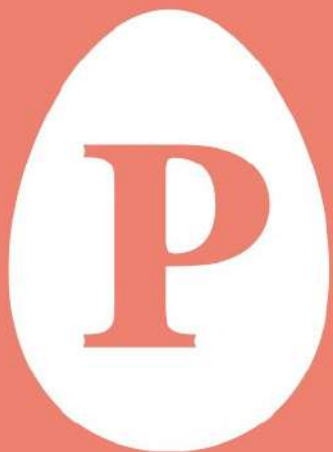

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 403

elpou.cat | 4,50€ | desembre 2023

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

CATÀSTROFES HISTÒRIQUES

L'entrevista a
Teti Canal,
directora teatral

Episodis catastròfics

CLARET & GUBIANAS 2023

La Manresa més farcida d'indústria de la primera part del segle XX, on, a banda de les grans fàbriques tèxtils, també comptava amb una quantitat important de tallers i empreses manufactureres properes a les zones més poblades, no va patir grans catàstrofes derivades de l'activitat fabril amb maquinària i materials perillosos o altament inflamables. Però una altra qüestió són els accidents laborals producte de les condicions de treball de molts dels obrers que es feien el jornal en jornades allargassades i feixugues. La intervenció dels bombers locals havent de sufocar focs i els ingressos dels ferits en diferents centres sanitaris de la ciutat, però, testimonien diversos incendis industrials tant a Manresa com a la resta de la comarca, que repassem en aquest número. Menys evitables van ser les riuades derivades de les inclemències meteorològiques el 12 d'octubre de 1902 o l'incendi forestal de 1994 a Sant Mateu de Bages, que continua sent el més gran que s'ha produït mai a Catalunya.

Del repàs a les tragèdies a l'àrea d'influència de la capital del Bages, també destaca la tragèdia del cremallera de Montserrat a Monistrol el 27 de juliol de 1953, en què es van registrar 42 ferits manresans. Les explosions en espais industrials també van omplir les pàgines de successos dels diaris el 17 de gener de 1902, en esclatar la caldera de la fàbrica Jover, que va afectar el recinte fabril contigu del Pont de Vilomara i va causar 13 morts; la deflagració, també per explosió, el 6 de març de 1936, de la fàbrica Carreras als Dolors amb 7 obrers morts, o la de material pirotècnic al carrer de Santa Clara, a les Escodines, que es va cobrar la vida del pare del propietari del negoci. Ja ben entrats als anys setanta, el 10 de setembre de 1974, un incendi també va posar en escac l'Auxiliar Textil Manresa, mentre que el 20 de gener de 1977, l'espectacular xoc entre un tren i un camió feia témer el pitjor a tocar dels dipòsits petrolers de Campsa. Tots els casos van colpir l'opinió pública manresana i, tot i que les tragèdies podrien haver estat més cruentes, són, sens dubte, els episodis catastròfics més significatius viscuts des de l'òrbita manresana en l'última centúria.

Taula rodona sobre l'art com a teràpia amb una sorpresa final

El dia 2 de novembre es va fer una nova taula rodona, dins del cicle *Temes del Pou*, a la Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino, sobre *L'art com a teràpia*, amb la intervenció de Pere Bonet, psiquiatre; Teti Canal, professora i directora teatral; Joaquim Falcó, pintor, i Amaia Inchausti, en representació de *L'Art de Viure*. Durant l'acte es va presentar la revista de novembre, que dedicava el tema central a explicar com la pràctica artística, en les seves diverses expressions, s'ha convertit en una eina de treball especialment idònia en la preservació de la salut psíquica i social. Al final de la presentació, de manera improvisada, Àlex Casanova, psicòleg, coach, dinamitzador juvenil i músic, va interpretar una cançó pròpia.

Ja tenim el calendari del Pou 2024

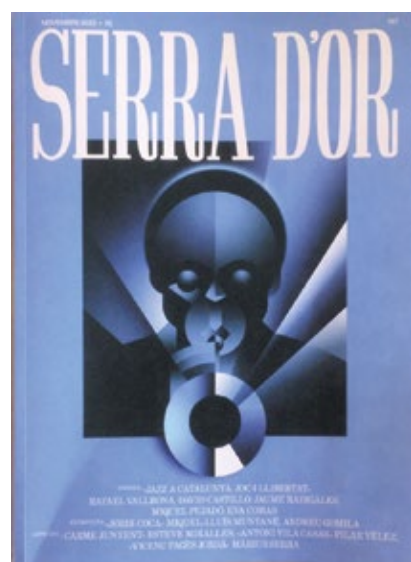
Com cada any, en aquesta revista de desembre trobareu encartat el Calendari del Pou per a l'any vinent, aquesta vegada amb il·lustracions de Maria Picassó Piquer, Li Xing Zhang, Gemma Buch Guinó i Maria Assumpció Piquer Vila. Els lectors i subscriptors que en vulguin més exemplars poden adreçar-se a la redacció de la publicació i recollir-los gratuïtament.

Maria Picassó il·lustra la portada de Serra d'Or

Una de les autores del calendari del Pou i habitual col·laboradora de la revista, la reconeguda il·lustradora Maria Picassó, ha protagonitzat la portada de la revista *Serra d'Or* del mes de novembre, amb un retrat de Miles David, el famós trompetista i compositor, que obre el dossier *Jazz a Catalunya, joc i llibertat*.

Àngels Fusté, premi El Galliner de teatre

La periodista Àngels Fusté i Gamisans una altra col·laboradora habitual de la revista, en aquest cas en les pàgines d'opinió, ha guanyat el Premi El Galliner de textos teatrals, per l'obra *Les golfes*, que mostra el retrat d'una generació i d'una època, en el marc d'un espai compartit de joves: les velles golfes d'una casa a punt de ser enderrocada. Fusté va rebre el premi en la gala de lliurament dels Premis Lacetània de les Arts i la Cultura, feta al teatre Conservatori el dia 17 de novembre, tal com recull la fotografia.

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,

Josep Maria Mata, Lluís Matamala,

Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi

Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

**Redacció, administració,
publicitat i subscripcions:**

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,

Josep M. Oliva, Alba Pararols, Marc Prat,

Ferran Sardans.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: Un veí de Sant Mateu de Bages

apagant flames al costat de casa seva dur-

ant el gran incendi de juliol de 1994 (foto:

Arxiu Xavier Jovés)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,

Joan Closas, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Eudald Tomasa, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Joana Vilar, Lluís Virós.

Administració:

Joana Vilar

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena

Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.

Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

**Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència**

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

06 DE MES A MES

08 ÀLBUM DE VISITES PERE ARQUILLUÉ. Joan Closas i Jordi Estrada

09 600 PARAULES... LA SALA POLIVALENT QUE MANRESA NO TÉ. Adam Majó

10 FAVETS...

NO PERDRE LA FE. Josep M. Oliva

CADA VEGADA PITJOR. Jordi Sardans

11 ... I TREMENDES

TROBAR L'IKIGAI. Marta Jorge

LLISTES. Montse Rosell

12 TEMA DEL MES

LES CATÀSTROFES

A LA MANRESA DEL SEGLE XX.

Jordi Sardans i Lluís Virós

26 D'AQUÍ I D'ALLÀ ALBA MAS SOLER, MÈXIC.

28 INNOVACIÓ I TECNOLOGIA LES BATERIES DE LITI. Josep M. Macià

30 SAPS QUÈ MENGES? ELS BONS LLEGUMS EN CONSERVA. Marta Jorge

32 INDRETS EL PONT DE L'ARC O PONT DEL COLL. Josep Girabal i Josep M. Mata

34 NATURA URBANA POR, COMPROMÍS, ACCIÓ I ESPERANÇA. Ignasi Cebrian

36 L'ENTREVISTA TETI CANAL MONRÓS. Jordi Sardans

41 ESPAI D'ART Chema Freijo

42 FILA CULTURAL LA CONNEXIÓ MANRESA DE LA DHARMA. Joaquim Noguero

44 LÈXIC A LA MANRESANA ESQUENAVERD. Jaume Puig

45 CRÒNICA SOCIAL CONSTRUCCIÓ DEL PONT DEL CONGOST (1972). J. S.

46 PROPOSTES Maria Camp, Joana Vilar, Laura Vidal i Joan Sala

47 PATRIMONI CIUTADÀ CASA FRANCESC PONTÍ. Lluís Virós

48 FANAL DE CUA

UN AMOR. Llorenç Capdevila

BEURE EL PAISATGE. Eudald Tomasa

49 EL CUL DEL POU

Crisi al moviment veïnal

2 de novembre. L'executiva de la Federació d'Associacions de Veïns de Manresa plega dos anys abans d'acabar el mandat. Una de les causes seria el deute de 45.000 euros contret pel tresorer de Passeig i Rodalies. Acabat el termini establert sense que hi hagi cap candidatura, vuit membres de sis barris assumeixen una comissió gestora.

Gratacòs renova a la Cambra

2 de novembre. Sílvia Gratacòs renova el mandat com a presidenta de la Cambra de Comerç de Manresa, en el ple de la institució, acompanyada d'Elvira Garcia, Ignasi Llobet i Josep Claret a les vicepresidències.

Trobada d'alcaldes de la Catalunya Central

7 de novembre. L'auditori de la Plana de l'Om acull una trobada inèdita entre cinc alcaldes de les capitals de la Catalunya Central. Marc Aloy (Manresa), Albert Castells (Vic), Ivan Sánchez (Berga), Judit Gisbert (Solsona) i Jordi Bruch (Prats de Lluçanès) dialoguen en una xerrada organitzada per Canal Taronja i el Col·legi de Periodistes.

El Centre de Formació Pràctica dobla espai

10 de novembre. El president de la Generalitat, Pere Aragonès, inaugura al Palau Firal l'ampliació del Centre de Formació Pràctica, un servei orientat a formar personal per a la indústria.

El festival de la cervesa torna a l'Anònima

11 de novembre. El Segon Festival dels Predicadors repeteix al recinte de l'Anònima, amb trenta cerveseries, tallers, música i un tast científic, sota l'organització de la Taverna dels Predicadors.

El musical 'Grease' triomfa

12 de novembre. Al llarg de set funcions, més de 5.000 espectadors veuen al Kursaal *Grease*, el vuitè gran musical que arriba al teatre manresà, l'únic de fora de Barcelona que acull aquests muntatges de gran format i on ja s'havia presentat deu anys abans.

Els premis Lacetània llueixen al Conservatori

17 de novembre. La cinquena edició dels Premis Lacetània de les Arts i la Cultura lliura tretze guardons al teatre Conservatori, amb el fil conductor de *Dones de teatre*, en una gala presentada per l'actriu Mireia Cirera, amb l'acompanyament musical del grup LUR, format per Cinta Macià al piano i Berta Portabella a la veu.

Manifestació multitudinària contra la invasió de Gaza

18 de novembre. Convocades per la Plataforma per Palestina de la Catalunya Central, unes 1.500 persones es manifesten a Manresa en suport al poble palestí.

fa 25 anys

La Policia Local afrontava una nova reordenació

Al número de desembre de 1998, al reportatge central, Laia Olivé parlava sobre el nou model de policia comunitària que l'Ajuntament volia introduir, arran de les reivindicacions de veïns i agents. En parlaven, entre d'altres, el subinspector en cap, Alfonso Sánchez, i el president de la Federació d'Associacions de Veïns, Marià Muñoz. L'aplicació del nou conveni, defensat pel regidor delegat de la Policia Local, Carles Esclusa, podia significar una millora del servei, però els recursos continuaven sent limitats.

Regió7 celebrava els vint anys

El dia 28 de desembre, amb l'assistència del president de la Generalitat, Jordi Pujol, el diari *Regió7* celebrava el vintè aniversari al Museu de la Tècnica. El dia 9, s'havia presentat al Sielu el nou grup manresà Cranc, format per membres de l'anterior conjunt McGregor's. Dos dies més tard, el capità del TDK Jordi Singla i el músic Santi Arisa apadrinaven la campanya *Nadal amb l'Amèrica Central*. El dia 19, els veïns de Cal Gravat i Mion tallaven l'eix del Llobregat pel soroll. El dia 24, la Seu acollia la Missa del Gall televisada per TV3. I el dia 27 el grup Teiatru omplia el Conservatori en la presentació de la nova obra *Insomnis*.

Manresa, Ciutat Europea de l'Esport

20 de novembre. L'Associació de Capitals i Ciutats Europees de l'Esport concedeix a Manresa la distinció de Ciutat Europea de l'Esport 2024, per haver demostrat una política esportiva exemplar, i la ciutat es converteix en la novena del país distingida amb aquest segell.

Es presenta el llibre de Mestres Cabanes

22 de novembre. Amb l'actuació de la mezzosoprano Marta Valero, l'auditori de la Plana de l'Om acull la presentació del llibre *Josep Mestres Cabanes*, de Francesc Comas i Francesc Fontbona, publicat per la Fundació Mestres Cabanes i el Museu de Manresa.

Montserrat Margarit rep el Premi Bages de Cultura

24 de desembre. La treballadora social Montserrat Margarit rep al saló de sessions de l'Ajuntament el 41è Premi Bages de Cultura, que li atorga Òmnium Bages-Moianès, per la intensa feina en defensa de les dones. Marga Martínez, mestra i cofundadora de l'Associació de Dones del Bages fa la glossa de l'homenatjada.

La UPC gradua 207 enginyers

24 de novembre. L'EPSEM-UPC omple el Kursaal en la cerimònia de graduació de 207 enginyers de la promoció 2023, en un acte que també commemora els 80 anys del centre.

Montserrat Margarit rep el Premi Bages de Cultura (Eva Forn)

La Fira de Sant Andreu encén els llums de Nadal

26 de novembre. Una seixantena d'artesans s'apleguen a la Fira de Sant Andreu, que estrena la Festa de l'Escudella, i l'encesa de la il·luminació nadalenca, amb vuit punts nous i un augment de l'aportació municipal, que passa de 19.000 a 100.000 euros.

Pilar Goñi rep el Premi Bones pràctiques en periodisme comarcal

30 de novembre. La periodista Pilar Goñi, directora de Canal Taronja, rep a Santa Coloma de Gramenet el Premi Bones pràctiques en periodisme comarcal, en la gala de la 31a edició dels Premis de comunicació no sexista, que organitza l'Associació de dones periodistes de Catalunya.

Jordi Sardans

Baxi Manresa

Malgrat la derrota enfront del Baskònia, la trajectòria de l'equip de Pedro Martínez a l'ACB és notable. Amb onze partits disputats, ocupa el setè lloc de la classificació. Segurament influïts per la continuïtat del tècnic català al front de l'equip i de bona part de la plantilla de l'any anterior, sobresurten pel seu encert el nord-americà Devin Robinson i el senegalès, Brancou Badio, i per als nostàlgics, també cal tenir en compte el retorn del targarí Pierre Oriola, de 31 anys, que ja havia estat a l'equip. Tot sembla indicar que podrà mantenir la categoria un any més, que es correspondrà amb l'efemèride que Manresa ha estat declarada Ciutat Europea de l'Esport 2024. I en uns moments en què l'ampliació de l'equipament esportiu està a punt de ser realitat, un cop s'acabi de redactar el projecte dels arquitectes barcelonins Barceló Balanzó, que ampliarà a 5.600 els espectadors asseguts i crearà un gran mirador en forma de terrassa.

Un nou nyap al Museu

Ja fa temps que l'edifici està en obres, en espera que el nou Museu del Barroc sigui una realitat, que ja hauria d'haver estat abans que s'acabés l'any ignasià, segons assegurava el govern municipal. Lluny d'això, les obres continuen i després de l'esperpent amb què ens va obsequiar el premiat i cregut arquitecte municipal, amb un edifici annex que ens han venut com a simbologia d'un modern museu, per la seva obsessió de deixar una marca pròpia en les construccions, i que encara no ens han explicat el que ha costat. Però la capacitat de sorpresa continua: ara ens trobem que dins del pati s'hi acaba de construir una nova edificació per albergar la sala de les calderes de la calefacció, un volum sense aparent qualitat arquitectònica i lleig, que té la sort que no es veu des de fora, perquè el carrer és massa estret. Una demostració més de falta de sensibilitat artística d'aquells que haurien de connectar millor amb la ciutadania.

... i avall

Pere Arquillué, set personatges a la recerca d'actor

Fotografia de Joan Closas

Text de Jordi Estrada

L'actuació és a punt de començar. En la quieta solitud del camerino, Arquillué fa memòria de totes les vegades que ha actuat a Manresa. Recorda que la primera va ser el 1994, al teatre Conservatori, interpretant el paper d'un seductor i fatxenda Pere Màrtir a *La filla del mar* d'Àngel Guimerà. Després van venir *El visitant*, també al Tori, i ja al Kursaal: *Soter-rani*, de Josep M. Benet i Jornet; *El duo de l'africana* de Xavier Albertí i Lluïsa Cunillé; *Copenhaguen*, de Michael Frayn; *El primer amor*, de Samuel Becket; *Cyrano de Bergerac*, d'Edmond Rostand; *El preu*, d'Arthur Miller,

i *Art*, de Yasmina Reza. El teatre encara guarda el ressò dels aplaudiments de la seva darrera visita a Manresa, el 2019, quan va fer de Johnny Byron *el Gall*, un cabró de bon cor, a *Jerusalem*, de Jez Butterworth, un Shakespeare dels nostres dies. En l'obra d'avui, *El cos més bonic que s'haurà trobat mai en aquest lloc*, Arquillué sortirà a actuar sol a l'escenari, però no estarà sol. L'acompanyaran set personatges en un monòleg inquietant i corprenedor, només a l'abast d'aquells actors que, com Arquillué, han fet seves totes les pells. D'aquí aquest somriure que tant pot ser de galant com anunciar una trapelleria imminent.

Adam Majó

La sala polivalent que Manresa no té

Fa trenta o quaranta anys, a molts pobles del país –i sobretot del rerepaís– es feien les anomenades festes dels quintos, celebracions més o menys salvatges per acomiadar els nois que aquell any marxaven a fer el servei militar. En alguns llocs, sobretot cap a Ponent, muntaven concerts multitudinaris que servien també per recollir diners perquè aquests xicots poguessin fer la –puta– mili amb alguna trista pesseta a la butxaca. Recordo especialment els concerts de La Polla Records a Alguaire, en un enorme pavelló, especialment preparat per a esdeveniments massius com aquells.

I és que la majoria de pobles grans, mitjans i fins i tot petits comptaven i compten amb un edifici d'ús mixt, esportiu, cultural i cívic, que tant serveix per jugar a bàsquet, frontenis o futbol sala, com per acollir la trobada de puntaires si aquell dia plou, per aixoplugar l'acantonament comarcal dels escoltes, per als assajos dels geganters i els diables o per a tota mena de concerts, balls i farres, preceptives o no. En alguns llocs es diuen pavellons i en altres centres cívics, casals, ateneus o sales polivalents, i la mida també varia en funció de la població, però hi ha quatre característiques que defineixen arreu aquesta mena d'equipaments: la versatilitat, la funcionalitat, la sobrietat i –molt important– la disponibilitat. Fins i tot Barcelona disposa d'espais municipals equiparables, com les també mítiques Cotxeres de Sants i la Bàscula, a Montjuïc, o la magnífica i més nova Fabra i Coats.

La paradoxa és que això que tenien i tenen la majoria de pobles i ciutats de la comarca i del país, no ho tenia ni ho té Manresa. Comptàvem amb la Pista Castell, propietat del Club de Basquet Manresa, molt envellida i atrotinada, després d'anys de proporcionar grandíssimes nits de música, reivindicació, gresca i associacionisme. Vam fer servir durant alguns anys el pavelló vell del Congost, que

tampoc no havia estat pensat per fer-hi res que no necessités pilota i amb ús esportiu molt intens, pràcticament incompatible amb altres activitats. I el –maleït– Palau Firal també es va provar i tampoc no va funcionar. Descartada la Pista Castell per problemes de seguretat i convivència veïnal, reconvertit el pavelló vell en un gimnàs i el Palau Firal en unes oficines, Manresa es quedava sense cap espai gran per als concerts i espectacles a peu dret i per als actes de tota mena organitzats pel teixit associatiu de la ciutat. Perquè aquesta és també la qüestió, no ens calia només un lloc per gaudir de la música diguem-ne moderna i popular, sinó també un equipament pensat per donar servei a les entitats, que fos útil precisament per reforçar l'autoorganització i la vida associativa.

Des de la CUP vam plantejar insistentment aquesta necessitat i ens vam fer tan pesats com vam poder reclamant una sala polivalent. Vam parlar de reconvertir la Sala Ciutat, aleshores encara dreta, d'aprofitar el pavelló que s'havia de construir a la Fàbrica Nova, d'encabir-ho a l'Ateneu de les Bases, llavors encara només un projecte, o de buscar un espai alternatiu i construir de nou, però no vam acabar de convèncer mai ni el regidor de Cultura ni l'equip de govern. I amb aquestes va aparèixer l'Stroika i es va tancar el debat, en fals. Perquè es tractava d'un projecte magnífic que prometia –i ha complert– portar molta i bona música a la ciutat, però que –tal com vam advertir– no podia substituir la sala polivalent de titularitat pública que li calia –i li cal– a la ciutat. Per dues raons. En primer lloc perquè una discoteca pot col·laborar amb moltes coses i tenir una sensibilitat musical i social exquisida, però no és un equipament municipal a disposició de les entitats i els moviments socials. I, en segon lloc, perquè –com estem veient–, en tractar-se d'una iniciativa privada, ningú en pot garantir la continuïtat com a sala de concerts amb programació estable, diversa i de qualitat.

A Manresa li cal un equipament pensat per donar servei a les entitats, que fos útil precisament per reforçar l'autoorganització, i la vida associativa

Josep M. Oliva

No perdre la fe

Diuem que un pessimista és un optimista ben informat. No es pot negar que la frase és enginyosa, però un optimista que ho és de debò, ho és a les verdes i a les madures. Fent un paral·lelisme podríem dir que una persona solidària de debò és aquella que ho continua sent malgrat estar ben informada. Perquè no és fàcil mantenir una actitud despresa i col·laborativa quan llegeixes o escoltes o veus certes coses. Quan has sabut, per exemple, que aquella immensa tramesa d'aliments que es va enviar qui sap on després d'una gran catàstrofe, va acabar fent-se malbé en algun magatzem per manca d'una xarxa de distribució o per pura deixadesa dels receptors. O, pitjor encara, quan t'ha arribat la notícia que aquells donatius en espècies van entrar al circuit comercial en benefici d'alguns individus vinculats amb el govern corrupte de torn. O quan has llegit que la major part de les aportacions que es van fer a una determinada ONG van servir per cobrir les despeses administratives i els sous del personal propi. Sense anar més lluny, podríem dir que no convida gaire a col·laborar amb al banc d'aliments de Manresa saber que més d'una i de dues persones, en més d'una i de dues ocasions, s'han trobat lots de menjar acabats d'entregar, dipositats en alguna paperera o algun contenidor.

Jo mateix en sóc testimoni i tinc la foto que vaig fer a disposició de qui la vulgui veure: un pot de conserva de verdures, un bròquil envasat, un pot de puré de poma... tot sobreeixint d'una paperera de la carretera de Vic a tocar del pont de ferro. Només que, a diferència dels anteriors exemples, i no sé per quin motiu, aquest no ha sortit mai a la premsa. L'últim cas per afegir a aquestes notícies que causen desànim als solidaris ben informats l'hem sabut aquets dies. Greenpeace ha donat a conèixer que milers de tones d'aquella roba usada que dipositem als corresponents contenidors pensant que s'hi donarà un nou ús o serà reciclada, van a parar a l'Àfrica, on acaba en abocadors insalubres contaminant l'aire i els rius dels països més desfavorits. Vet aquí un nou motiu per donar arguments als que diuen que tot és una gran farsa. O per fer-nos veure que cal millorar moltes coses. I que no podem defallir en l'esforç de fer un món més just i millor.

Jordi Sardans

Cada vegada pitjor

El nou cartipàs municipal manresà sorgit el maig d'enguany es va construir basant-se en les desavinences personals de dos arquitectes, que van fer trencar l'anterior correlació de forces entre ERC i Junts, que a les eleccions van treure en conjunt tretze regidors, cosa que els permetia mantenir-se quatre anys més governant en coalició com a majoria absoluta. Aquesta era la previsió manifestada públicament per l'alcalde Marc Aloy, que es va encarregar de desmentir poc després, buscant una aliança alternativa «per problemes d'afinitats» amb el candidat de Junts, Ramon Bacardit. De fet, els ciutadans no hem notat gaires diferències entre uns i altres: mediocritat i un deixar fer per part de l'alcalde, que continua fent valer la teoria de qui dia passa any empeny, que representa la nova classe social anomenada burgesia burocràtica. Alguns fets recents demostren que la ciutat no progressa, sobretot en la millora de la vida quotidiana, i veu amb estupor algunes situacions de l'àmbit governamental.

Malgrat la crisi econòmica, el govern municipal s'apunta a la moda incrementant la pressió fiscal, amb una forta pujada d'impostos l'any vinent, que augmenta el malestar, com van demostrar més de 2.000 manifestants concentrats a la plaça de la farola, contra la inseguretat ciutadana, perquè on hi ha més signes de manca de connexió amb la ciutadania és en la deixadesa d'atribucions. És una presa de pèl pagar mig milió d'euros en factures indegudes amb l'argument que es tracta d'un cas excepcional. Quan un és responsable d'un error clamorós no se sent incòmode, dimiteix. Quants anys fa que l'alcalde sabia que el propietari del solar de l'Estació d'Autobusos i Ferrocarrils de Manresa reclamaria quan comencessin les obres per fer pisos a la Nova Alcohlera? Què s'ha fet per buscar una solució? Res. Resultat: un pàrquing reduït a 26 places ridícules. La passarel·la de Cal Gravat a Bufalvent era una reivindicació d'anys dels veïns: la van començar el 3 de març i s'ha inaugurat el 16 de novembre. Situada al capdamunt del barri, obliga la majoria de veïns a caminar molt per arribar-hi. Hi ha poca gent que viu a Cal Gravat perquè treballa al polígon de Bufalvent. De moment se'n beneficien els ciclistes i els dos o tres que van a treballar amb patinet elèctric al polígon. Un altre despropòsit.

Marta Jorge

Trobar l'ikigai

Hi ha un concepte japonès que fa referència a la raó de ser de cada persona, el que teòricament determina el full de ruta a la vida i no només en una esfera concreta com podria ser la laboral o la sentimental. Es refereix a l'esfera vital i els japonesos l'anomenen *ikigai*. Envejo tots aquells que l'han trobat, tot i que molts creuen haver-ho fet i no és així. Einstein deia que si busques resultats diferents no pots fer sempre el mateix. Però els éssers humans ens queixem per infinitat de raons, malparlem de situacions quotidianes, laborals... i sovint no fem res per canviar situacions que depenen només de nosaltres. Adoptem amb molta facilitat el rol del resignat-víctima-màrtir, d'aquí ens apropem cap a l'immobilisme i, finalment, atribuïm la responsabilitat de les nostres desgràcies a tercers. No sorprèn que l'endemà, el mes següent o l'any següent tot continuï igual. Per aconseguir un canvi, un mateix ha de canviar. I d'això el filòsof Epictet en sabia força: «L'home es veu afectat no pels esdeveniments, sinó per com els considera».

Començar a assumir la *impermanència* de l'ésser en el seu sentit més ampli és necessari. En aquesta vida gairebé tot és efímer, començant per nosaltres mateixos. Estem de pas i gairebé no hi ha res imperible. Acceptar que no podem amb tot, alleugereix força les pesades càrregues que ens hem acostumat a dur a l'esquena. Si estàs llegint aquesta columna, treballes diàriament la resiliència i dediques el teu temps, esforç i compromís a la raó que veritablement t'omple i t'ajuda a llevar-te cada matí, enhorabona. Ja saps què és el misteriós *ikigai*. Fa molts anys, pensava haver trobat el meu. M'equivocava. Després d'anar reajustant la brúixola i anar fent petits –o grans– canvis vitals, encara no conec l'autèntic. No ho dic pas amb pena, més aviat afronto aquesta realitat amb il·lusió. Hi ha objectiu i voluntat, i amb les meves fortaleces, febleses, errors passats i futurs com a companys de viatge, cada dia l'enigmàtic *ikigai* és menys llunyà. Si tampoc no l'has trobat encara, només puc animar-te a seguir perseguint allò que doni sentit als teus dies. Pacència i bons companys de viatge acostumen a ajudar. I cal no oblidar que allò que veritablement ajuda a trobar l'*ikigai* és buscar-ne el propi, no el que els altres voldrien per a tu.

Àngels Fusté

Llistes

Cada any sé que s'acosta Nadal perquè començo a fer llistes de manera compulsiva. La llista de persones a les quals cal felicitar les festes, des del correu de la feina, des del personal i les afortunades que rebran una nadala física per correu postal; també les que s'hauran d'accontentar amb un missatge de whatsapp. Recupero el tros de paper on hi ha la llista dels números de loteria que, cada any, compro per tradició, perquè així ho havia fet tota la vida l'avi o el sogre, tot i que no n'hi ha cap que hagi tocat mai i, estadísticament, les probabilitats que aquest fet canviï són ínfimes. Inclou, també, la llista de les participacions que cal comprar per compromís: la del futbol del nebot i la de l'esbart de la nena; i el dècim que comparteixo amb els companys de feina. El de la família no cal, perquè, d'aquest, ja se n'ocupa el pare, que deu tenir la seva pròpia llista. No hi falta, tampoc, la llista de regals, per a la família, per als amics invisibles i per als amics de debò; els de compromís, els solidaris i els que han de ser una sorpresa; els regals grans i els detalls.

A mesura que avança el desembre, es va fent llarga la llista del menjar que cal comprar per als àpats familiars. La llista dels ingredients de la pilota de l'escudella de Nadal, herència de la meva mare, la conservo en un tros de paper, que ja grogueja, dins d'un llibre de receptes. I no m'oblido de la llista de la roba i els complements a lluir aquests dies: al sopar d'empresa, als dinars familiars, a la revetlla amb els amics i al concert de Cap d'Any, deixant ben clar què aprofitaré del fons d'armari, què he de demanar deixat a les meves germanes i què he de comprar (o suggerir que em regalin). I encara hi ha també les llistes de les feines que cal enllestir abans de festes i la de les que ajornaré fins al gener; i, és clar, la clàssica llista de bons propòsits per a l'any nou, que contrasta amb la de l'anterior, amb ben poques diferències entre elles.

Rellegeixo l'article i m'adono que és, tot ell, una metallista, una llista de llistes. Potser tocaria relaxar-me una mica... Ho apuntaré a la llista de coses que he de deixar de fer.

Les catàstrofes a la Manresa del segle XX

Dipòsit d'aigua de les ADF actuant en l'incendi forestal de juliol de 1994 al Bages (foto: Arxiu Xavier Jovés)

Manresa i el seu entorn han estat víctimes de diverses catàstrofes importants al llarg del segle XX. Les catàstrofes es poden classificar pel seu origen, natural o humà. Les primeres, amb l'excepció dels terratrèmols, es relacionen amb el temps i el clima, com les grans nevades, glaçades, ventades, les inundacions o els incendis forestals, i s'estan agreujant en el segle XXI amb el canvi climàtic. Les catàstrofes causades per les persones s'han produït en dos grans àmbits, el laboral i el del transport, i amb l'augment de les regulacions i de la seguretat haurien d'anar a la baixa en l'actualitat.

Jordi Sardans i Lluís Virós

Qualsevol catàstrofe, per molt que estigui causada per fenòmens naturals, està relacionada amb l'activitat humana. Es pot limitar l'efecte nociu de les avingudes fluvials, dels grans focs forestals o de les alteracions sobtades del temps si es té la previsió de no construir en determinats llocs, de gestionar correctament l'entorn natural o de tenir-ho en compte a l'hora de fer determinades infraestructures.

Pel que fa a les inundacions, cal partir de la base que els nostres rius són de règim mediterrani, amb poc cabal i molt irregular, en els quals és fàcil que les crescudes sobtades siguin de grans dimensions. L'efecte destructor s'ha limitat molt amb la construcció de les grans preses reguladores del cabal, tot i que no és la seva funció principal. La posada en funcionament de l'embassa-

ment de Sant Ponç el 1956, després de molts entrebancs, va regular el cabal del Cardener, i el de la Baells, el 1972, va regular el del Llobregat. A partir d'aquestes dues dates, els efectes de les inundacions han continuat, però en un grau molt menor. Fan més o menys mal depenent de l'ocupació dels espais inundables a la vora dels rius i les principals víctimes són infraestructures com les palanques i els ponts, les fàbriques i les seves rescloses.

En aquest reportatge deixem al marge les pandèmies que ara tenim tan presents, tot i que cal remarcar la importància d'altres epidèmies estudiades per Soler i Cornet; abans del segle XX, el còlera havia provocat a Manresa més de 1.800 defuncions i la tuberculosi causava fins al 10% de la mortalitat a la ciutat les dues primers dècades del segle. La més important, però, va ser la grip de 1918 i 1919.

Els Aiguats del 1907

Són, sens dubte, els més greus del segle per les seves afectacions econòmiques. Hi va haver dues víctimes mortals arrossegades per la riuada del 12 d'octubre mentre es refugiaven sota el Pont Nou, una mare i la seva filla de sis anys, Carme Vilanova Gómez, que va ser trobada el 15 d'octubre al Prat de Llobregat. La destrucció de diverses infraestructures properes al Cardener, com el gasòmetre i les palanques, i de l'equipament de les fàbriques tèxtils també van suposar l'atur temporal de

Els aiguats del 12 d'octubre de 1907 són els més greus del segle XX per les seves afectacions econòmiques

Comitiva d'autoritats visitant Manresa després dels aiguats de 1907, encapçalada pel rei Alfons XIII, el president Antoni Maura, l'alcalde Pere Armengou i el diputat Leonci Soler i March pujant cap a les Tres Creus per veure els efectes de la riuada (foto de la revista *La ilustración artística* del dia 28 d'octubre de 1907, recollida a historiademanresa.wordpress.com)

Alfons XIII amb les desferres del gasòmetre de Gas Mansana (foto de la revista *Nuevo Mundo* del 24 d'octubre de 1907, recollida a historiademanresa.wordpress.com)

EL VIAJE DEL REY Á CATALUÑA

Visita de la comitiva d'autoritats a l'estació de Manresa Riu, molt afectada per la inundació (foto de Jaime Muñoz de Baena, per la revista *La ilustración española y americana*, i recollida a historiademanresa.wordpress.com)

les persones que hi treballaven. Davant d'aquesta situació, el 14 d'octubre, l'alcalde Pere Armengou va informar el ministre de Governació que estimava que uns 30.000 obrers es quedarien sense feina a la comarca. El diputat a Corts Leonci Soler i March va reclamar que el Banc d'Espanya concedís crèdits amb interès molt baix o sense interès als propietaris afectats i que l'Estat reparés desperfectes en infraestructures. Per això, el dia 15 van visitar la ciutat el governador civil de Barcelona, Àngel Ossorio, i el director general d'Obres Públiques, Rafael Andrade. Fins i tot Enric Prat de la Riba, que presidia la Diputació, va proposar a l'Estat destinar diners a la reparació de carreteres i d'altres infraestructures com a inversió per donar feina als obrers en atur forçós.

El dia 17, Andrade, Soler i March i l'alcalde Armengou tornen a recórrer les diverses fàbriques afectades i el dia 20 el rei Alfons XIII, acompanyat del president del Consell de Ministres, Antoni Maura, van arribar amb tren a l'Estació del Nord des d'on van visitar la de Manresa-Riu, el gasòmetre i algunes de les fàbriques afectades: els Panyos, Carné, Pont de Fusta i Pont Vell. La visita va durar menys d'una hora i el monarca es va traslladar a Súria. Una de les primeres actuacions de la Cambra de Comerç i Indústria va ser la pressió davant dels poders públics per obtenir indemnitzacions i afrontar les destrosses originades per les inundacions. Va lliurar un memoràndum a Alfons XIII durant la visita, on s'especificava que la riuada havia paralytat 44 fàbriques des de Cardona fins a Monistrol de Montserrat i que això suposava l'aturada de 175.000 fusos de filar, 4.500 telers i l'atur forçós de 10.000 dones, que de mitjana guanyaven 2,5 pessetes per dia de treball.

També el 27 de juny de 1957, tot just acabada la presa de Sant Ponç, es va produir una crescuda sobtada del Cardener per una avaria en les comportes, que va provocar la pèrdua sobtada d'un milió de metres cúbics d'aigua. Les indústries de la vora del riu es van haver d'aturar i es van inundar els camps propers, mentre baixaven

troncs i altres objectes. L'avaria es va reparar en dos dies.

Les riuades s'acarnissen amb Castellbell i el Vilar

Entre els anys seixanta i vuitanta diverses avingudes del Llobregat van afectar Manresa i tots els pobles per on passa el riu, especialment Sallent, Sant Fruitós de Bages, Navarcles, el Pont de Vilomara, Castellgalí, Sant Vicenç de Castellet i Castellbell i el Vilar. El 7 de novembre de 1962, deu dies més tard de les tràgiques inundacions del Vallès, una forta tempesta va afectar sobretot la zona del Pont de Vilomara i va perjudicar especialment la central elèctrica de les Marcetes i les instal·lacions de la Compañía Fabril de Carbones Eléctricos SA, a la zona de Boades, a Castellgalí.

Més importants van ser les del 20 de setembre de 1971, just abans de l'acabament de la presa de la Baells, quan una tempesta violenta va provocar la crescuda sobtada del Llobregat i va tenir una afectació impressionant des del Pont de Vilomara fins a Castellbell i el Vilar. Les instal·lacions d'Indústries Burés, aleshores una de les grans factories de Catalunya, van quedar molt afectades i l'aiguat va deixar gairebé un miler de treballadors sense feina i desenes de milions de pessetes en pèrdues. La inundació va afectar tant la maquinària, amb telers colgats pel fang i seccions inhabilitades com les repassadores i perxes, i els productes emmagatzemats. També va tornar a patir l'esmentada fàbrica de carbons elèctrics de Boades, que va resultar greument afectada en esclatar els forns situats al subsol, valorats en uns 100 milions de pessetes. La riuada també va afectar bona part dels ponts i les carreteres del sector.

Dos dies després, els afectats es van posar a treballar en la neteja i la reconstrucció. Els barris del Burés i la Bauma van ser els més afectats, ja que les aigües va arribar a cobrir els baixos d'algunes cases, els patis dels pisos nous del Canal i petits comerços del Burés. El torrent del Puig va arrasar les galeries del Rec i el mas dels Abadals va desaparèixer. Al Borràs i la Bauma

De defensa passiva a protecció civil

La història de la nostra protecció civil comença durant la Guerra Civil, quan les autoritats locals organitzen, amb el nom de defensa passiva, un servei per protegir els ciutadans. Es construeixen refugis antiaeris contra els bombardejos, com els de Puigterrà, les estacions del Nord i de Manresa Alta, la Pirelli, Sant Domènec o l'escola Renaixença, i es treballa per respondre a riscos com la manca d'enllumenat.

Durant el Franquisme es fan diversos simulacres de catàstrofes en fàbriques tèxtils desocupades, com la Cots –on avui dia hi ha els jutjats–, coordinats pels bombers municipals i la guàrdia urbana. Ja s'anomenen Protecció Civil, però no és fins als noranta que la Generalitat i els ajuntaments comencen a treballar rigorosament en la millora de la seguretat dels ciutadans davant les situacions de risc.

Els tècnics ho dividim en dos grans àmbits: riscos naturals i riscos antròpics o creats per les persones. Els naturals engloben situacions com nevades, inundacions o terratrèmols i altres com els incendis forestals, que han augmentat molt les últimes dècades amb l'abandonament del món rural. Dins dels riscos antròpics trobem la fallada d'energia elèctrica, els enderrocs d'edificis i altres relacionats amb les tecnologies actuals, que també estan augmentant, com el risc químic, el nuclear o la pirotècnia.

Els tècnics municipals de protecció civil treballem en la protecció dels ciutadans des de la prevenció, la planificació, l'autoprotecció i la coordinació. Estudiem els riscos dels nostres municipis, valorem les seves conseqüències, formem la població per fer-hi front, treballem els recursos que tenim a l'abast i organitzem la resposta amb la participació de tots els grups operatius de la ciutat. Policia Local, SEM, Bombers, Mossos i serveis municipals ens coordinem per fer-hi front.

Xavier Jovés i Garcia, tècnic de protecció civil jubilat

el riu es va endur alguns edificis d'habitatges i magatzems de materials. Del pont només en van quedar les pilastres, l'església també va patir desperfectes i es va ensorrar el pont sobre el torrent de Marà. Segons va informar *La Vanguardia*, el dia 22 cinc ministres del govern espanyol van visitar Castellbell per avaluar la magnitud de la catàstrofe i el dia 25 van ser els prínceps d'Espanya els que van recórrer les instal·lacions d'Indústries Burés i alguns carrers de Castellbell.

Els incendis forestals

Tot i que estiguin catalogats com a desastres naturals, els focs al bosc depenen del paisatge, que és d'origen natural, però molt manipulat per la humanitat, que l'ocupa o l'abandona segons les necessitats econòmiques. Si mirem una fotografia de fa cent anys ens adonem que la major part del bosc actual es dedicava a vinya o a altres

conreus, però els voltants de Manresa i la resta de la comarca i el país han patit al llarg de la segona meitat del segle XX un abandonament que, amb el canvi climàtic, ha disparat el risc d'incendis i, sobretot, l'ha agreujat, com s'ha vist els darrers anys en altres parts del món com Califòrnia o el Canadà.

El biòleg Jordi Badia ha publicat al web *elmedinaturaldelbages.cat* un mapa i un quadre dels principals incendis esdevinguts des de les darreres dues dècades del segle XX i hi destaca la magnitud dels 11 incendis dels vuitanta, que van cremar més de 30.000 ha, mentre que en els noranta hi ha 5 incendis, però més greus, amb l'afectació de més de 20.000 ha. Es pot dir que en aquests vint anys s'ha notat l'augment del risc d'incendi, però també s'ha avançat en la prevenció i en els mètodes de lluita contra el foc, perquè al llarg de les dues primeres dècades

Camión de bombers davant de l'empresa de fustes Santasusana de Callús, afectada en l'incendi forestal de primers de juliol de 1994, el més important enregistrat en la història de Catalunya (foto: Arxiu Xavier Jovés)

Principals incendis forestals al final del segle

Any	Àrea afectada	Extensió (ha)
1980	Rajadell, Sant Salvador de Guardiola, Castellfollit del Boix	5.450
1980	Castellbell i el Vilar, Rellinars	1.025
1982	Talamanca	615
1983	Callús, Súria	860
1985	Rocafort, el Pont de Vilomara, Castellbell i el Vilar	5.400
1986	Castellfollit del Boix, Marganell, Monistrol de Montserrat, Olesa, Collbató (total de 4 incendis superposats, amb afectació en part a l'Anoia, Baix Llobregat i Vallès Occidental)	6.000
1986	Aguilar, Rubió, Jorba (la major part a l'Anoia)	11.000
1986	Santa Maria d'Oló (en part a Osona)	500
1986	Sallent, Avinyó	1.200
1986	Manresa, Castellgalí	850
1986	Súria, Castelladral	300
1994	Castellbell i el Vilar	300
1994	Fonollosa, Sant Mateu de Bages, Callús, Súria, Castellnou, Balsareny, Navàs. L'àrea afectada continua en unes 29.900 ha més al Berguedà, on és el major incendi registrat mai a Catalunya i un dels incendis més extensos a l'àrea mediterrània.	14.400
1994	Collbató, Montserrat, Monistrol, Olesa, Vacarisses (en part a l'Anoia, Baix Llobregat i Vallès Occidental)	3.000
1994	Calders	450
1998	Aguilar de Segarra, Sant Mateu de Bages, Cardona. L'àrea afectada continua en unes 21.700 ha més al Solsonès i a la Segarra.	5.280
Total		56.630

Font: Jordi Badia a elmedinaturaldelbages.cat

del segle XXI s'ha duplicat pràcticament el nombre d'incendis, mentre que ha disminuït set vegades el total de superfície cremada, que ha passat de 56.000 a 7.500 ha.

Les ventades i nevades

En el clima mediterrani hi ha moments en què alguns fenòmens meteorològics són més forts i poden provocar catàstrofes sobtades. Per exemple, el 13 d'agost de 1933 hi va haver una tempesta de vent que va afectar greument els tallers de l'empresa Oxígeno y Construcciones Metálicas S.A, al començament del carrer del Bruc. La potència del vent va aixecar la teulada de l'edifici i va provocar-ne l'esfondrament. L'empresa de Joan Marquet, especialitzada en estampats metàl·lics en fred i precedent de Lemmerz, es va recuperar al cap de mig any. El 12 de juliol de 1955 un fort temporal va causar pèrdues greus i va arribar a paralitzar la ciutat.

La gran nevada del 1962

La baixada dels Drets durant la gran nevada de Nadal de 1962 (Arxiu Xavier Jovés)

Diversos veïns treuen el gel del carrer de Santa Maria durant la glaçada de gener de 1971, quan es va arribar vora als -20° (Arxiu Xavier Jovés)

Es va produir el 25 de desembre d'aquell any i no va causar víctimes mortals, només lesions, sobretot fractures a vianants l'endemà i altres dies successius, fruit de les caigudes ocasionades per les glaçades. Va nevar per Nadal i per Sant Esteve, i la temperatura va arribar a 15 graus sota zero. Els serveis d'emergència: bombers, Creu Roja, guàrdia civil i la brigada municipal es van esforçar per facilitar la circulació dels cotxes que traslladaven els malalts a les clíniques i als hospitals, i els fèretres al cementiri. Els serveis en general van ser els més afectats: el trànsit i algunes vies de comunicació van quedar interromputs, sobretot les línies de trens i autobusos.

Els tractors proveïts de pales especials obrien camí i els veïns treien amb pales la neu de les entrades dels seus habitatges, per evitar les posteriors gelades. També es va retardar considerablement la correspondència de Correus i Telègrafs, va afectar les línies telefòniques i es va tallar el submi-

nistrament d'aigua potable. La normalitat no es va recuperar fins al dia 31. Segons periodistes de l'època, la neu als carrers va durar fins al febrer. Tot i que en alguns llocs l'activitat ja es va reprendre el primer dia laborable però en d'altres, com la Fàbrica Nova, van haver d'esperar un dia més perquè no podien circular els autobusos que venien dels pobles del voltant, cosa que va fer enrabiar el director Busquets, que afirmava que ell treballava amb neu. El 1971, Televisió Espanyola es feia ressò d'una altra nevada important a la ciutat, amb posterior gelada, fins al punt que la temperatura va arribar a -19° C.

Accidents laborals i catàstrofes a les empreses

Després d'una recerca en la premsa i en les memòries dels bombers del segle XX a l'Arxiu Comarcal del Bages, hem vist que les incidències en l'àmbit productiu, amb més o menys gravetat, han estat les més habituals, amb un total de 54 casos sobre 66. Els accidents

laborals i els sinistres com les explosions o els incendis de fàbriques i tallers s'han vist d'una manera diferent amb el pas del temps. Al començament del segle XX, encara en plena industrialització, els treballadors en feien responsables als empresaris i se'ls acusava d'egoistes i d'avariciosos per no gastar més en prevenció, mentre que al llarg del segle ha sigut l'Estat el que ha regulat els riscos laborals i la prevenció d'accidents. A més, hi ha sectors potencialment molt perillosos, com els que treballen amb explosius i matèries molt inflamables, com ara la fusta.

De fet, a Manresa hi ha hagut diversos incendis de fusteries, explosions en fàbriques de pólvora –ja des del segle XVIII– l'explosió en una pirotècnia i accidents a les mines properes on es treballa amb explosius. Però també el tèxtil, per les característiques de la seva feina, té un risc elevat d'incendi: es treballa amb matèries inflamables com el cotó, amb maquinària que té peces de fusta i funciona amb oli, amb

altes temperatures i molta borra en l'ambient, en edificis que sovint tenen estructures de fusta, i amb motors de vapor que també poden esclatar.

El 1902, just després del primer gran incident que ressenyem, l'enginyer Antoni Vega March, contractat per l'Ajuntament de Manresa, deia que «el peligro de una fábrica no estriba solo en el estado de las calderas (...) sino que puede existir en todas partes (...). También ofrece peligro la fábrica que contenga alguna o varias dependencias expuestas a incendios sin medios para aislarlas o sofocarlos (...), también lo ofrece, en fin, la que en sus operarios, en su disposición, en su manejo, en su entretenimiento, en su dirección o en cualquier otra causa, hay imperfecciones, descuidos, ligerezas y abandonos difíciles de remediar o corregir». Al darrer terç de segle, amb la crisi del tèxtil, també s'han produït incendis possiblement provocats per cobrar indemnitzacions, com es pot veure en la premsa de l'època. El que sí que es repeteix és un seguit de rituals en totes les catàstrofes d'una certa importància: la visita de les autoritats, la recollida d'ajuts per a indemnitzacions o les queixes sobre els serveis d'emergència. Anem a repassar, doncs, les catàstrofes laborals del segle XX.

Precedents: els polvorers o les collites

Jaume Plans recordava a la revista *Dovella* els principals accidents dels polvorers als segles XVIII i XIX. El juliol del 1736 va esclatar el molí gran de pólvora dels Comtals i el 21 de juliol de 1745 van explotar els molins de pólvora de Manresa amb el balanç d'un home mort i dos ferits greus. El 1871, la premsa descrivia l'explosió produïda en la fàbrica de La Manresana: «Una horrible catàstrofe ocurrió el lunes a las diez y cuarto de la mañana en las cercanías de Manresa, volándose uno de los depósitos de la fábrica de pólvora titulada La Manresana, situado a tres cuartos de hora de la ciudad. Desgraciadamente fallecieron los cinco empleados del almacén, y el haber perecido todos los que se hallaban en el local del siniestro fue causa de que

Instal·lacions de les fàbriques Regordosa i Jover, del Pont de Vilomara, just després de l'explosió de la caldera de vapor. En primer terme es veu el menjador de la fàbrica Regordosa amb un esvoranc al terra i sense coberta ni mur lateral (foto de Lluís G. Cornet, cedida per Ramon Cornet a l'ACB)

no se haya podido averiguar el origen del mismo. Del edificio no han quedado ni aun los cimientos». El mateix any, el rei Amadeu I va visitar Manresa i els amos d'aquesta fàbrica, Canals i Bosch, el van obsequiar amb 10 quilos de pólvora de la màxima qualitat en una caps de plata decorada.

També es coneixen episodis de crema de les collites, com els que van passar l'agost de 1864 quan es van declarar dos voraçs incendis que van consumir moltes garbes de blat i van deixar els pagesos en la misèria. Es va obrir una subscripció que va arribar als 21.990 rals.

L'explosió a les fàbriques del Pont de Vilomara (1902)

El segle XX comença amb la pitjor catàstrofe laboral de tot el segle, l'explosió de la caldera de vapor de la fàbrica Jover, del Pont de Vilomara, que també va afectar la veïna fàbrica Regordosa. Segons un reportatge publicat el 1932 per la revista de Can Jorba i la premsa manresana com el *Diario de Avisos*, l'explosió es va produir el 17 de gener de 1902, cap a un quart de set del vespre, a l'hora de sopar, abans

del torn de nit. La sala de calderes es trobava en una planta baixa i l'explosió va expulsar cap amunt el seu sostre i va fer caure el mur de la cuina menjador de l'empresa Regordosa i la resta d'aquesta part d'edifici. Al menjador hi havia tres noies de 12 anys, una de 14, una de 16, una de 18 i una dona de 39, que es posaven a sopar i van perdre la vida en enfonsar-se la paret de la veïna Jover. En aquesta van morir cinc persones més, relacionades amb la caldera i, cinc dies després una altra a l'Hospital de Manresa. En total, la tragèdia va tenir tretze víctimes, 4 del Pont de Vilomara, 6 de Mura, 2 de Rocafort i 1 de Manresa. Entre els morts hi havia el director de la fàbrica Jover, Joan Clapers Molins. Jordi Griera ha recollit informació de les víctimes en el seu web sobre esdeveniments de Rocafort i Vilomara, i remarca la relació entre els seus cognoms i les masies disperses de Rocafort i Mura i també la important presència de mà d'obra femenina molt jove.

Després de la catàstrofe del Pont de Vilomara, l'Ajuntament de Manresa va ordenar una inspecció de les calderes i instal·lacions de les màquines de va-

por de les fàbriques de la ciutat i també de les condicions de treball, a cura de l'enginyer industrial Antoni Vega. El document conclouia que les condicions de seguretat de les fàbriques no eren gaire bones, llevat de Bertrand Serra. Jordi Grieria també ha trobat en el diari barceloní *El Diluvio* d'uns anys més tard, el 1908, una profunda crítica sobre la distribució de les indemnitzacions. Des d'agost de 1903, una comissió de veïns de Rocafort i el Pont de Vilomara va demanar explicacions a la Junta d'Auxilis sobre el destí real dels diners recaptats per ajudar els afectats per la catàstrofe. Aquests veïns reaccionaven contra la gestió de la junta formada per l'alcalde, el mossèn i el jutge municipal de Rocafort, a qui van exigir responsabilitats.

Els fets van provocar una revolta de la població contra aquestes autoritats i hi va arribar a intervenir el governador civil. Els veïns exigien explicacions sobre què s'havia fet de les subscripcions populars, però l'alcalde no en volia saber res, va prohibir les reunions públiques i va multar els membres de la comissió de veïns. Tot i així, finalment els veïns es van poder reunir i es va llegir un estat de comptes de la junta acusada, que estava ple d'anomalies, abusos i omissions: s'havien repartit quantitats importants a «tenderos, drogueros, panaderos, taberneros, cafeteros» i persones que no van ser afectades per la catàstrofe, però amb bona relació amb els membres de la junta d'auxilis. El capellà, per exemple, va cobrar 47 i 50 pessetes sense justificat, l'alcalde se'n va quedar 184 i també van cobrar alguns empleats municipals. D'un total de 2.555,35 pessetes, tan sols 360,62 van arribar als damnificats. *El Diluvio* de l'11 d'octubre de 1908 deixa clar que els tres membres de la junta d'auxilis ja no han comès més arbitriariats.

Les fàbriques originals del Pont de Vilomara estaven construïdes en un llarg edifici de planta baixa, tres pisos i golfes, orientat de sud a nord, i compartien el sistema d'energia hidràulica, el canal i la resclosa. Al mig de l'edifici hi havia un mur de separació gruixut, al nord hi havia la fàbrica d'Antoni Jover

Un grup de veïns mira des de la baixada dels Drets els efectes de l'incendi del 7 de novembre de 1925 a la fàbrica de ca l'Arenys, a l'actual plaça de Sant Ignasi (foto de Josep M. Rosal d'Argullol conservada a l'Arxiu Comarcal del Bages)

i al sud la de Marià Regordosa. Poc després de la catàstrofe, Jover va vendre la seva meitat a Regordosa, que la va explotar directament fins al 1926. El conjunt, però, més endavant, va patir dos incendis greus, un el 31 d'agost de 1922, quan va cremar durant 6 hores, amb unes pèrdues de 80.000 pessetes, que incloïen tant la destrucció de la maquinària com el gènere emmagatzemat. El segon incendi de grans proporcions va ser el 25 d'octubre de 1928, quan la fàbrica estava llogada a Indústrias y Almacenes Jorba. També va durar unes 6 hores i hi van intervenir els bombers de Manresa quan ja era un munt de desferres i els sostres baixaven amb la maquinària. De la fàbrica

només en van quedar algunes parets mestres. Les pèrdues es van estimar en tres milions de pessetes i hi va haver un ferit greu. El sinistre va afectar uns 300 obrers i Joan Jorba va enviar algunes de les filadores i teixidores a la fàbrica de Manganell. El torero Ricardo Torres *Bombita*, gendre del propietari Regordosa es va fer càrrec de la situació. A causa d'aquest incendi, els propietaris van decidir reconstruir un sol edifici de dues plantes, amb finestres més grans i nova distribució. En ple franquisme, amb la fàbrica encara explotada pels Jorba, hi va haver un altre incendi, el 19 de febrer de 1954, en aquella ocasió de poca gravetat i sense danys personals.

Els principals incendis a les fàbriques

El 8 d'agost de 1923 es va cremar la farinera La Favorita, també anomenada de les Obagues. Les farineres són un model particular de fàbrica, s'hi treballa amb un tecnologia de decantació per inèrcia que obliga a tenir diversos pisos. La seva maquinària és pràcticament de fusta i la farina també és un producte inflamable. La Favorita es va inaugurar el 1861, el 1873 es va ampliar i el 1916 es va construir un nou cos de sitges. Era la farinera més important i estava explotada per la família Gabriel, sota la raó social Casajuana, Gabriel i Masana. Els dos últims socis van deixar la companyia i van aixecar la farinera La Florinda. Una filla de Gabriel es va casar amb l'advocat Sants Yellestich Ferrer que dirigia el negoci en aquell moment. El cos principal de la fàbrica es va cremar l'agost de 1923 i el diari *El Pla de Bages* descrivia la voracitat del foc i es va mostrar crític amb el servei d'extinció d'incendis manresà, «que no es correspon amb les necessitats de la ciutat i està completament desorganitzat». Deien que tots els esforços van resultar inútils «per falta de material». Les

conseqüències van ser la pèrdua de la maquinària, que s'havia renovat feia poc, i es van desplomar els sostres, tot i que es van conservar les parets mestres i els dipòsits de blat de l'exterior. L'edifici es va refer amb una estructura de ciment armat que ha durat fins a l'actualitat.

La nit del 7 al 8 de novembre de 1925 va cremar la fàbrica de ca l'Arenys. Era una de les més antigues de Manresa i estava situada just on ara hi ha la plaça de Sant Ignasi. Era una antiga filatura de llana, però en aquell moment hi havia un molí de farina a la planta baixa i la fàbrica de vetes de Ramon Puigarnau a les plantes superiors. Les façanes de l'edifici es van mantenir fins a la Guerra Civil, quan l'Ajuntament va decidir urbanitzar la plaça.

Un altre incendi va ser el de serradora Alter, el 21 de maig de 1932. Situada a la cantonada del carrer Jorbetes amb el Bruc, la serradora va quedar totalment calcinada. Si bé al lloc de l'incendi s'hi van presentar bombers, Creu Roja i ciutadans que va ajudar en l'extinció, i autoritats, soldats del batalló del Carme i guàrdia civil, no

van poder fer res contra les grans flamarades. L'acció dels bombers va ser ineficaç per la manca de pressió de les vàlvules de rec. El foc es va escampar cap a la primera casa del carrer d'Ausiàs March, on hi havia uns coberts destinats a magatzems de farratges. Finalment, quan els bombers van aconseguir que les seves dues motobombes s'instal·lessin a la reixa del torrent, van poder combatre eficaçment el foc, ja de matinada. Com a conseqüència del sinistre, 96 obrers es van quedar sense feina. La serradora va tornar a cremar, aquest cop amb conseqüències poc greus, el 12 de juny de 1950, quan ja s'anomenava Postes y Maderas, SA.

El 5 de gener de 1933, un incendi va destruir el taller d'ebenisteria d'Antoni Tardà al carrer Saclosa. El foc va començar a les dues de la matinada i es va propagar molt de pressa, ja que el material del cos de bombers tampoc no va funcionar amb l'eficàcia esperada. Així, el foc es va estendre a l'edifici del costat, on hi havia la foneria del ferro Espinalt. Si bé el taller de Tardà va quedar destruït, els bombers van aconseguir aïllar l'incendi i salvar la foneria.

Aspecte de la destrucció total de la Serradora Alter del carrer del Bruc després del foc del 21 de maig de 1932 (arxiu de Llorenç Gamisans)

Un dels accidents més greus pel nombre de morts va ser l'explosió de la caldera de calefacció de la Fàbrica Carreras als Dolors, el 6 de març de 1936. A causa de l'explosió es va produir un incendi i també l'esfondrament de la secció de tints i de la teulada, de manera que alguns treballadors que estaven esmorzant van acabar colgats sota les runes. L'arribada dels bombers va ajudar als treballs de desenrunament immediats. Tot i així, set obrers hi van perdre la vida i molts altres van quedar ferits de consideració i van ser portats a l'hospital, entre gemecs, alguns mutilats i amb greus cremades. Les autoritats locals es van presentar al lloc del sinistre i van decretar un dia de dol. El diari d'ERC *El Dia* xifrava en unes «quinze mil persones» els assistents a la comitiva de l'enterrament civil de les víctimes, molts dels quals van anar fins al cementiri municipal per acomiadar-los.

Un dels equipaments que més ha patit és la fàbrica Burés de Castellbell i el Vilar, que es va incendiar en dues ocasions, la primera el 8 de març de 1951 i la segona el 4 de juny de 1957. En les dues ocasions hi van intervenir

els bombers de Manresa, amb la presència del seu cap, l'arquitecte municipal Josep Firmat, i l'ajut dels serveis contra incendis de les fàbriques veïnes com la Borràs. En el primer cas es va evitar la propagació de l'incendi. En el segon, es van cremar les golfes i tota la coberta. El foc es va poder controlar a punta de dia, gràcies a l'ajuda del grup d'incendis de la fàbrica veïna del Borràs, amb una potent motobomba i una escala de dimensions considerables.

Un dels incendis més espectaculars va ser el de la fàbrica de les Roques de Sant Pau o de Cal Fabrès, l'11 de juny de 1958. Era propietat dels Argemí i els Gallifa i des de 1920 la tenien arrendada a la societat Mier, Rubin i Cia, que hi va treballar fins a final. L'incendi va començar a un quart de quatre del matí a la nau central, a causa de l'explosió d'uns bidons de Benzol, un hidrocarbur emprat com a dissolvent en usos industrials, i a la combustibilitat dels materials emmagatzemats a la vora. El foc es va propagar molt ràpid i hi havia poc personal. Atesa l'envergadura del foc, els bombers es van haver de centrar a evitar l'incendi d'unes cases de veïns que hi havia al costat.

Amb gran risc, van aconseguir treure de l'interior 18 bidons de combustible per evitar-ne l'explosió. El foc es va controlar i no hi va haver desgràcies personals, però només va quedar la façana de l'edifici i es va perdre la maquinària i el material emmagatzemat. Es va enderrocar el 1974 per construir la nova carretera de Manresa a Barcelona.

El 25 de juny de 1965 hi va haver una explosió amb víctimes a la piro-tècnia Vilalta, segons recollia el diari *Manresa*. El propietari, Ricard Vilalta Pujol, tenia el magatzem principal a Viladordis, però havia dipositat uns quants articles al local del número 1 del carrer Nou de Santa Clara per enviar a clients. A les 18.15 h va esclatar una traca i un paquet de coets dins del local i es van produir diverses explosions i molt fum. Dins hi havia el pare del propietari, Valentí Vilalta, de 67 anys, que ferit greu va ser traslladat a la Clínica Sant Josep, on va morir. La veïna del primer pis, Teresa Erill, de 72 anys, que cosia al balcó, va caure en enfonsar-se el pis i els veïns la van treure d'enmig de les runes i va ser atesa a la Clínica, on se li van apreciar

Estat en què va quedar l'ebenisteria Tardà del carrer Saclosa després de l'incendi del 5 de gener de 1933 (arxiu de Llorenç Gamisans)

Tasques de rescat a la fàbrica Carreras dels Dolors després de l'explosió de la caldera de calefacció el 6 de març de 1936 (arxiu de Llorenç Gamisans)

cremades de segon grau. Quatre dels dotze habitatges de l'immoble van quedar directament afectats i tots es van haver de desallotjar. Els bombers, assessorats per l'arquitecte municipal, van apuntalar la façana, que perillava d'ensorrar-se. Al lloc del fets hi van acudir la guàrdia civil, policia, guàrdia urbana i Creu Roja, el jutge d'Instrucció, l'alcalde Ramon Soldevila i alguns regidors.

No va ser molt greu, però sí espectacular, l'incendi a la fàbrica de Pirelli l'11 de juliol de 1971. Es va declarar en diumenge, a les 14.15 h, i va captar l'atenció de la majoria de manresans i santjoanencs. Hi va intervenir els bombers de Manresa i de Sabadell, i es van mobilitzar els parcs d'Igualada, Calaf i Berga, que no van haver d'actu-

ar. L'incendi es va iniciar al pati exterior, amb les bales de cautxú verge que cremen fàcilment una vegada iniciada la combustió. Es van veure flames espectaculars de 30 metres d'alçada i el foc es va propagar al magatzem de filats de niló i raïó. El foc no va afectar ni les naus de producció ni els productes acabats ni el subministrament de neumàtics i les pèrdues es van calcular en 4 milions de pessetes.

El 10 de setembre de 1974 va cremar Cal Sant, l'Auxiliar Tèxtil Manresana, al començament de la carretera de Vic. Segons la crònica d'Ignasi Torras García, en aquell dia de setembre «de sobte, un cobricel de fum s'escampava per la ciutat» a les nou del matí. L'incendi es va declarar al magatzem de tint. Les flames avançaven ràpidament amb pe-

rill de propagar el foc a la resta de naus de l'empresa i edificis veïns, alguns dels quals van ser evacuats. Al soterrani hi havia un dipòsit de fuel i, molt a prop, la benzineria. El personal de l'empresa va actuar decisivament i va evitar la propagació del foc amb l'ajut dels bombers, que van arribar de seguida i la seva actuació va ser decisiva. Una ala de la fàbrica va quedar esfondrada, i també una part dels elements de tintatge i matèries destruïdes. No hi va haver desgràcies personals, però es va haver de construir un nou edifici per reprendre l'activitat de l'empresa, pel blanqueig, tintatge i merceritzats de cotó, llana i fibres artificials. Josep Camprubí Casas, que treballava a l'àrea de personal, diu que «érem gairebé 300 treballadors» i recorda que «tot de cop hi ha haver un esverament

Venda de detergents a granel

- fets amb tensioactius d'origen vegetal
- altament biodegradables (98%)
- respectuosos amb la pell

Sabons i xampús sòlids

Utensilis orgànics per la llar

C. Vilanova 16

Manresa

3r ANIVERSARI

La previsió dels riscos laborals en les catàstrofes

Davant de les catàstrofes, apareixen dues virtuts de la condició humana: la solidaritat i l'aprenentatge; és a dir l'anàlisi i l'estudi per buscar de prevenir-les. Un exemple de solidaritat al Bages és l'explosió de la caldera de la fàbrica Jover del Pont de Vilomara el 1902, que va causar dotze morts i més de quaranta ferits. Aquest fet sociosanitari va marcar una època i Manresa va rebre el títol de "benèfica", atorgat per la reina regent, Maria Cristina d'Habsburg-Lorena, com a premi per l'actuació humanitària. La notícia s'escampà de seguida per Manresa, on s'organitzà una comissió d'urgència amb les autoritats civils i judicials al capdavant. Sometents, guàrdies municipals, mossos d'esquadra, una secció del cos de Bombers, membres de la Creu Roja i veïns de Manresa i d'altres pobles de la rodalia van acudir de nit al lloc de la tragèdia. Quatre noies greument ferides van ser traslladades amb improvisades lliteres a l'hospital de Manresa. Segons el testimoni d'Enric Llisà Fillat, d'altres accidentats van ser portats a pes de braços camps a través per una comitiva de voluntaris amb atxes enceses, que tant servien per il·luminar el camí com per afrontar una forta gebrada. I en l'accident del cremallera de

Montserrat hi va haver 8 morts i més de 200 ferits el dia de Sant Jaume de 1953. A més dels manresans, es van mobilitzar veïns de Monistrol, Terrassa, Igualada o Sant Vicenç de Castellet.

La prevenció es pot exemplificar en l'accidentabilitat de les mines. A Cardona es tributa un homenatge institucional en record dels 77 miners morts a la població i s'evoca la tragèdia en el monument al miner, inaugurat el 4 de desembre del 2009, una escultura de Ramon Oms. En l'anàlisi i prevenció es va detectar que la majoria de morts per accidents eren per caigudes, contusions, aixafaments, asfixia, explosió i descàrregues elèctriques. Per tant, una de les causes més altes de sinistralitat eren per les caigudes de materials i pel desnivell, especialment pel mal condicionament de les instal·lacions i manca d'il·luminació dels estrets túnels. També en les mines de cel obert destaca l'ús incorrecte dels explosius i la maquinària de treball. L'escassa ventilació a les mines subterrànies provocava que els polsims, alliberats durant les extraccions, arribessin al sistema respiratori del treballador. Quan són tòxics, asfixiants o irritants, poden causar malalties respiratòries cròniques i fins i tot, la

mort, depenent del gas inhalat. A partir del 1978, hi ha un descens significatiu en l'estadística de mortalitat, per implementació de mesures preventives i de seguretat en el treball. En aquests camps i en la higiene cal remarcar dos metges com a referents: Joan Veiret Amat, de les mines de Súria, i José Morales Úbeda, de les mines de Fígols.

Manresa va patir les inundacions més catastròfiques de la seva història amb els aiguats del 12 de desembre del 1907. El Cardener va superar els 7 metres per sobre del curs habitual, amb dues víctimes mortals i la destrucció de fàbriques tèxtils, l'estació del ferrocarril econòmic i el gasòmetre, entre d'altres. Cal remarcar l'actuació de l'alcalde Pere Armengou Manso, que va telegrafiar al governador civil de Barcelona, Àngel Ossorio Gallardo, que va poder avisar a les poblacions del Pla del Llobregat, per tal de prevenir majors desgràcies. Malauradament quan parlem de la reconstrucció material de molts edificis, fàbriques i estructures, no hem de oblidar les víctimes, els grans perdedors d'aquestes calamitats.

*Armand Rotllan Verdaguier,
especialista en Medicina del Treball*

general al despatx perquè van entrar uns operaris dient que s'havia calat foc en una nau de la fàbrica, força a prop d'on treballàvem. Tothom va recollir els documents bàsics i vam baixar al pati d'entrada a l'empresa. Aviat van arribar els bombers i ens van fer marxar. Recordo que en un punt concret de la nau incendiada hi tenia un armariet tancat amb tot de documents polítics clandestins de l'època, que m'agrada-

ria molt d'haver pogut conservar. Però, es van cremar tots i no en va quedar res».

Finalment, el 21 de setembre de 1981 va cremar el darrer pis de la nau de Minorisa, situada al nord-est del gran recinte de la Fàbrica Nova, de Textiles Bertrand Serra SA. Els bombers, de Manresa, Martorell, Terrassa i Sabadell hi van intervenir ràpidament i

el resultat va ser la destrucció de 113 telers, valorats en uns 95 milions de pessetes. La premsa, en aquest cas *La Gazeta de Manresa*, insinuava que les causes no estaven clares i que el foc podia haver estat provocat en un context d'incertesa i crisi del tèxtil.

Accidents en el transport

L'altra gran font de catàstrofes són els accidents en el transport. Durant la

*Joieria i
Relotgeria*

BELLORRÍ

Reparació i restauració
de joies i rellotges

C/ Saclosa, 40
Tel./Fax 93 872 61 07
08242 MANRESA

Estat de la coberta de la fàbrica Burés, de Castellbell i el Vilar, després de l'incendi del 4 de juny de 1957 (imatge cedida per Joan Ros)

primera meitat de segle n'hi ha més en el transport públic, mentre que en la segona meitat, amb la difusió de l'automòbil entre la població, es disparen els accidents de trànsit.

El 27 de març de 1911 ja hi ha un accident de tren a Olesa, en el qual intervenen voluntaris de la Creu Roja de Manresa. El tren correu de Barcelona a Saragossa va descarrilar per un esfondrament de terres entre Viladecavalls i Olesa, molt a prop de la masia Can Marcet. Hi van morir el maquinista i tres persones més i hi va haver 16 ferits. El 2 de juliol de 1952 es va produir un altre accident ferroviari a Aguilar de Segarra, en xocar un tren exprés amb un de mercaderies, en aquest cas sense víctimes mortals.

Però l'accident més greu del segle va ser el del Cremallera de Montserrat, el 25 de juliol de 1953. Va causar 8 morts

i més d'un centenar de ferits, 42 de Manresa i 20 de la comarca, que van ser portats per la Creu Roja al dispensari municipal de Manresa, l'Hospital de Sant Andreu i la Clínica de Sant Josep. Com a dia festiu, la companyia del ferrocarril havia disposat sis combois que van sortir de Monistrol amb dos vagons a cada tren, a una distància d'uns 300 metres. Es va avariar el quart comboi i va començar a baixar cada cop més ràpid fins a xocar amb el següent. El maquinista del darrer va aturar-lo i va fer baixar els passatgers amb escenes de pànic. Els responsables de la Creu Roja de Manresa van prestar els primers auxilis. Alguns dels ferits es van instal·lar en habitacions que la fonda Sant Antoni tenia al carrer Sobrerroca.

Els accidents de ferrocarril han estat una constant. El 29 de juliol de 1955 n'hi va haver un a l'estació de Sant

Vicenç de Castellet, amb un mort i la destrucció de nou vagons, amb carregament de material de guerra nord-americà destinat a la base aèria de Saragossa. El 9 de novembre de 1964 van xocar a l'alçada del carrer Camps i Fabrès de Manresa un tren de mercaderies i un de viatgers dels Ferrocarrils Catalans, prop del pas a nivell. El tren de mercaderies provenia de Súria i els seus 10 vagons anaven buits, cosa que va evitar una autèntica catàstrofe. El de viatgers, amb 3 vagons, procedia de Barcelona i es dirigia al baixador del carrer Guimerà. Hi va haver 20 ferits, 10 dels quals de gravetat, amb diversos traumatismes que van requerir intervencions quirúrgiques i hospitalització. El cas va mobilitzar els serveis de bombers, Creu Roja i guàrdia urbana.

Accident del torrent Fondo a Súria

El 31 d'octubre de 1974 es va produir un dels accidents de tràfic més greus del segle quan un autocar de la Companyia General d'Autotransport (ATSA) es disposava a creuar el Torrent Fondo. Segons informava el setmanari *Suria*, desplaçava un grup de treballadores del poble a Navàs per anar a la feina. En el quilòmetre 55,8 de la carretera de Balsareny, l'autobús va caure al buit. Va morir el conductor, resident a Manresa i tres joves treballadores. La Creu Roja de Súria va rebre l'avís del greu accident i va avisar les ambulàncies de Manresa i Sallent, que van rescatar els set ferits i es van traslladar al Centre Hospitalari de Manresa. Per treure els morts es van necessitar operaris de les Mines

LA CUINA
restaurant

Plaça Bages, 8 - 08242 MANRESA
Telèfon 93 872 89 69

www.restaurantlacuina.com
lacuina@restaurantlacuina.com

BONES FESTES!

Incendi de l'Auxiliar Textil Manresana de la carretera de Vic del 10 de setembre de 1974 (foto d'Antoni Quintana Torres)

de Potassa de Sùria i grues per moure l'autocar sinistrat. Radio Manresa va ser el primer mitjà informatiu en donar la notícia que va ser primícia a TVE.

Xoc entre un tren i un camió de Campsa

L'accident més greu a Renfe es va produir el 20 de gener de 1977, amb 4 morts i 30 ferits, tres de molt greus, en el pas a nivell d'accés als dipòsits de Campsa, a 500 metres de l'estació del Nord, on un tren va envestir un camió que transportava fuel, sense que

hi haguessin desplegades les cadenes protectores. Des del 1953, Renfe havia lliurat la responsabilitat del pas a nivell a Campsa. El xofer va sortir il·lès de l'accident, perquè la cabina del camió va quedar intacta. El tanc de la cisterna del camió va quedar destrossat, com el primer vagó del tramvia. Van morir el conductor del tren i tres passatgers. Els ferits van ingressar al Centre Hospitalari. La majoria formaven part d'un grup d'alumnes del Col·legi Sant Ignasi de Sarrià, que sortien de la Cova de Manresa després de fer exercicis espirituals. A les dotze de la

nit, el sotsgovernador civil de Barcelona, Ramon Soldevila, acompanyat de l'alcalde Ramon Roqueta i del tinent coronel de la guàrdia civil, Rafael Navarro, es van interessar pels ferits i per les causes del sinistre. Aquest pas a nivell ja havia estat denunciat tres anys enrere pels treballadors i arran de la catàstrofe va ser clausurat. Segons s'explica al web Forotrenes, la posterior investigació judicial va concloure amb la necessitat de tancar cautelament el pas a nivell, a causa del perill que significava el freqüent trànsit de vehicles carregats amb matèries inflamables.

Menjar. —
— Beure.
Riure! —

Miami
CAFETERIA - RESTAURANT

Consulta els menús especials
per aquestes festes: Nadal,
Sant Esteve, Any Nou i Reis

Disposem d'un reservat per a petites
reunions i celebracions privades.

Obert
tots els
dies

Menú cap
de setmana

•
Carta de
cafeteria

•
Menú diari

Bones festes
i bon 2024!

93 876 92 16

www.miamimanresa.com

Alba Mas Soler

Guadalajara (Mèxic)

«Fa cinc anys que vaig arribar a Mèxic per fer classes de català a la Universitat de Guadalajara»

Fa uns quants anys, en aterrar a Mèxic per primera vegada, vaig conèixer un viatger que volia anar d'Alaska a Argentina, però que s'havia quedat encallat en aquest país. M'explicava que, en cada lloc on anava, algú li recomanava un paratge encara més interessant, i que feia més de tres mesos que feia voltes pel país i no volia marxar-ne. Ara ja ho entenc. Fa gairebé cinc anys que vaig arribar a Mèxic per fer classes de català a la Universitat de Guadalajara, a través de l'Institut Ramon Llull. Abans d'això, havia passat anys corrent món: mig any d'Erasmus a Anglaterra, on vaig descobrir que la meva passió és ensenyar català a l'estranger, un any d'au pair a Suïssa, un altre any com a professora de llengües a Alemanya, uns mesos de voluntariat en granges noruegues, algunes setmanes més ensenyant anglès a Polònia i finalment, l'estada que em va canviar la vida: un any en un institut indígena a Guatemala.

Ensenyar anglès i literatura a adolescents que tenen el maia q'eqchi' com a llengua materna ha estat el repte més bonic de la meua vida. Hi ha coses que no s'entenen fins que no es viuen: l'alimentació a base de *tortilla y frijol*, les hores interminables per camí de carro per arribar al poble més proper, les ruïnes maies oblidades en racons recòndits, l'esforç que és parlar en la llengua comuna –i la dificultat d'aprendre un idioma indígena–, la saviesa de les persones grans que no saben llegir, però tenen autèntiques enciclopèdies al cap, la riquesa de la multiculturalitat... I és aquest interès per les cultures i les llengües d'aquesta part del món, sumat a l'amor per la meua pròpia llengua i cultura, el que em va empènyer a postular-me com a lectora de català a la UdG (la de Guadalajara, no de Girona!).

«I per què volen aprendre català, els mexicans?», és la pregunta que més vegades he contestat aquests últims sis anys. La resposta és tan llarga com alumnes he tingut: perquè volen anar d'intercanvi a alguna universitat de parla catalana, perquè estudien relacions internacionals, perquè els ha agradat la sèrie Merlí, perquè els interessa la política, perquè els seus pares escoltaven Serrat, perquè volen saber més llengües romàniques... La qüestió és que hi ha

Alba Mas amb el grup de ball folklòric al darrere, vestits de mariachi

molt d'interès, i puc assegurar que celebrar un Sant Jordi o un Sant Joan a Mèxic és una experiència magnífica. Al llarg d'aquests cinc anys, m'he submergit en la cultura: he après a ballar ball folklòric i a *faldear* al ritme de la música de mariachi, he explorat molts racons relativament desconeguts, he pujat volcans i he saltat en salts d'aigua, he provat bon tequila directament a la destil·leria, he après a fer bones enchiladas i chilaquiles, m'he banyat al Pacífic i al Carib, he passat un Nadal banyant-me a la piscina i un Cap d'Any ficada al mar, he intentat aprendre una llengua indígena, he fet molts amics i amigues que m'han fet sentir una més, i puc dir que a Mèxic m'hi sento a casa. Naturalment, m'encanta tornar a Manresa, visitar la família i els amics de sempre i tornar a recórrer els carrers que em van veure créixer, però a Mèxic hi tinc la meua altra família, un clima insuperable –fins i tot en els mesos de pluja– i un país preciós i hospitalari que m'ha rebut amb els braços oberts.

Alba Mas Soler és lectora de català
a la Universitat de Guadalajara (Mèxic)

CONSORCI PER A LA
NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA
CNL MONTSERRAT

CENTRE DE NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07 manresa@cpnl.cat
www.facebook.com/SLCdeManresa

Inscripcions als cursos de català per a adults

El CNL Montserrat ofereix nous cursos de català per a adults de nivell inicial, bàsic, elemental, intermedi i suficiència. A través de la plataforma d'inscripció i tràmits (inscripcions.cpnl.cat) ja es poden fer els tràmits previs que permeten la inscripció als cursos del període gener-març i es poden sol·licitar les proves de determinació de nivell per saber quins són els coneixements actuals de català de la persona que es vol inscriure a un curs general del CPNL. La prova de determinació de nivell, que es pot fer en línia o de manera presencial al centre més proper i té dos anys de validesa, és imprescindible per tramitar la matrícula si no s'ha fet cap curs al CPNL o no es té cap certificat oficial que acrediti els coneixements de llengua catalana.

La inscripció als cursos de català serà el 19 de desembre, de manera preferent per als alumnes del CPNL del darrer any, i el 20 i 21 de setembre, per a tothom. Es pot fer en línia a través de la plataforma d'inscripció i tràmits (inscripcions.cpnl.cat) o presencialment al CNL Montserrat a partir de les 9 h.

Tota la informació per a la inscripció ja es pot consultar a la pàgina web www.cpnl.cat/inscripcions/.

Filla de
Sebastià
Colomina

TORRONS

Passeig Pere III, 10
Telf. 93 872 06 00

MANRESA

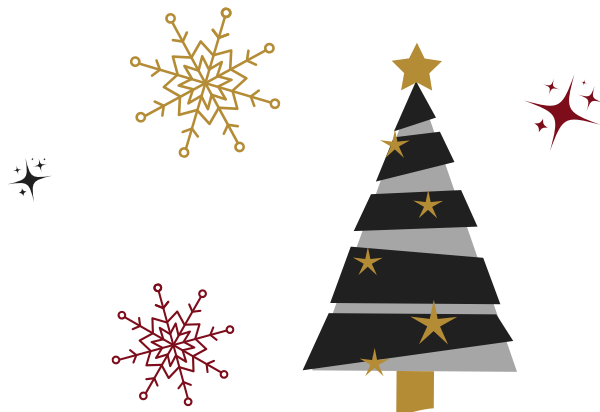
Bones festes i feliç 2024

Gràcies per confiar 40 anys en nosaltres

REMSA

printdossier

ciberstorm

C/Barcelona 88, 08242 | REMSA SL | www.remsa.com || CIBERSTORM | www.ciberstorm.com || CENTRE PRINTDOSSIER | www.printdossier.com | C/Jaume d'Artes 5, 08242

Premiats entre els millors formatges del món

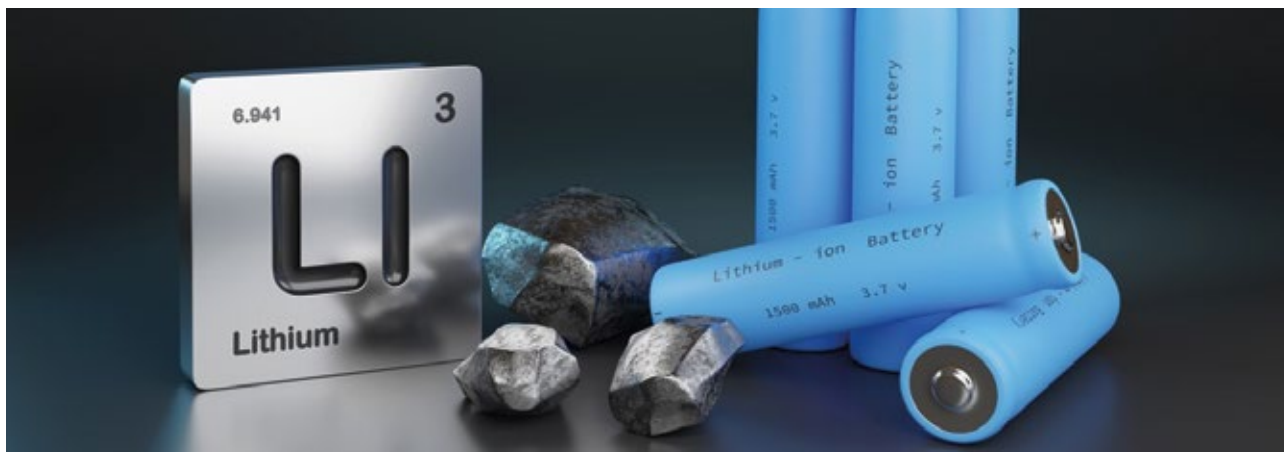
MUNTANYOLA

SABORS QUE IL·LUSIONEN

Avís al suport de:
El producte està garantit
per l'Associació d'Indústries
de Productes de Llet (AIPL)
La venda de productes està regulada i controlada i s'identifica
a través de la marca dels productes de llet, segons
el Decret 248/2010

Un projecte social de:
AMPANS

Les bateries de liti

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

En els últims anys, les bateries de liti han captat l'atenció de tothom, ja que són considerades una de les millors solucions per a vehicles elèctrics i altres aplicacions. Amb el doble de densitat energètica, mida reduïda i major cicle de vida, aquestes bateries ofereixen un gran potencial. No obstant això, hi ha desavantatges i preocupacions relacionades amb la seguretat i la seva composició química.

Una característica fonamental que fa que les bateries de liti siguin tan atractives és l'eficiència i el seu voltatge constant durant la descàrrega, sense l'efecte memòria present en altres tipus de bateries. No obstant això, cal destacar dos dels principals inconvenients: l'alt cost de producció que, malgrat disminuir progressivament, encara és un repte, i la seva fragilitat. Aquesta fragilitat ha donat lloc a notícies de bateries de liti que exploten o s'incendien, una preocupació que ha portat a la prohibició de l'ús de patinets elèctrics al metro de Barcelona, entre altres mesures de seguretat. Per entendre com funcionen les bateries de liti i per què poden ser perilloses, és important conèixer la seva composició.

Aquestes bateries es componen de quatre elements bàsics: el càtode (+), l'ànode (-), els electròlits i el separador. El càtode és el component que determina la capacitat i el voltatge de la bateria. Inicialment, és on es troben els ions de liti, que són crucials per al funcionament de la bateria. L'ànode, situat a l'altre extrem, permet que el corrent elèctric flueixi a través d'un circuit extern cap a l'aparell o vehicle que està alimentant. Això passa quan es descarreguen. Durant el procés de càrrega, els ions de liti es desplacen de manera controlada del càtode –fet de liti en el nostre cas– a l'ànode, on s'emmagatzemen fins que la bateria es utilitza. Els electròlits són essencials en el funcionament de la bateria, ja que actuen com a conductors d'ions de liti entre el càtode i l'ànode. El seu paper és facilitar el moviment dels ions de liti d'un pol a l'altre, cosa que permet que la bateria emmagatzemi i alliberi energia. El separador és

una barrera física que manté el càtode i l'ànode separats per evitar curtcircuits i altres anomalies que podrien ser perilloses.

El liti és un metall que té la tendència de cedir electrons fàcilment, que es converteixen en ions de liti carregats positivament (Li^+). Aquesta característica és una avantatge per al funcionament de les bateries, però també un inconvenient, ja que reacciona de forma violenta amb l'aigua i s'oxida ràpidament en contacte amb l'aire. Això explica per què les bateries de liti poden ser inestables i propenses a la combustió i les explosions. Per evitar problemes de seguretat, és essencial seguir les instruccions del fabricant sobre la càrrega i l'ús de bateries de liti. La sobrecàrrega i la descàrrega excessiva poden provocar sobreescalfament i reaccions perilloses. És vital utilitzar carregadors originals i mantenir la qualitat de tots els components que anem substituint. Per prevenir accidents, les bateries de liti estan equipades amb Sistemes de Gestió de Bateries (BMS) que en controlen constantment l'estat. Aquests sistemes són fonamentals en vehicles elèctrics i instal·lacions solars fotovoltaïques, entre altres aplicacions.

Finalment, dues coses més: cal destacar que el reciclatge de les bateries de liti és un repte. Contenen metalls contaminants i, tot i que són reciclables i força preuats, hi ha una manca d'instal·lacions de reciclatge adequades per fer-ho de manera global i eficient. Per altra banda, es comença a parlar de les bateries de sodi com una alternativa prometedora per superar els reptes de subministrament de liti. En parlarem!

MJM
BUFET
MATAMALA
Advocats

b
G
Babiogestoria
www.babia.cat

 Seguros
Bilbao
Manresa

 Simón & Matamala
IMMOBLES

Economistes i advocats,
assegurances i gestió immobiliària

Units per a tu

Els bons llegums en conserva

Marta Jorge

No és estrany sentir algú que diu que no menja llegums de pot perquè no són tan bons com els llegums secs. Avui portem al *Saps què menges?* un aliment versàtil i pràctic, que ens pot ajudar a preparar un plat molt saludable en pocs minuts. Revisem l'etiqueta d'un pot de cigrons:

INGREDIENTS

Cigrons, aigua, sal i antioxidants (bisulfit sòdic, E 385)

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	379 kJ (90 kcal)
Greixos	2,2 g
dels quals: saturats	0,5 g
Carbohidrats	9,5 g
dels quals sucres	0,7 g
Fibra alimentària	49 g
Proteïnes	5,5 g
Sal	0,8 g

A banda dels cigrons, l'aigua i la sal, el pot conté bisulfit sòdic, un antioxidant que allarga la vida útil del producte per evitar que es pugui contaminar amb algun microorganisme. Molts productes contenen aquest tipus d'additiu amb aquesta finalitat, però per una qüestió de seguretat alimentària la quantitat d'aquest i de la resta d'additius està regulada per evitar qualsevol tipus d'efecte perjudicial per a la nostra salut. És a dir, si tenim en compte les quantitats que es fan servir durant l'elaboració del producte, són segurs. Aclarit això, els llegums, en aquest cas els cigrons, són un aliment nutritiu, saciant, font de proteïna vegetal i baix en greixos. Si comparem els llegums secs amb un pot

com el que analitzem avui hi ha poques diferències. El valor nutricional d'uns llegums de pot és molt similar al del producte equivalent en sec. Tampoc no és cert que el caldo dels llegums de pot sigui perillós i s'hagi de retirar. Podem trobar algunes restes d'additiu, però com ja hem dit són escasses i no cal esbandir-los. De fet, segurament si ho fem perdrem alguns micronutrients propis dels cigrons. Com es pot apreciar, molts avantatges per a un producte aparentment poc saludable. Dit això, la principal precaució que cal tenir en compte quan comprem un pot com aquest seria vigilar la quantitat de sal que s'hi ha afegit. És cert que hi ha algunes marques que n'incorporen quantitats elevades, per això és important revisar les etiquetes.

RECORDA

Els llegums en conserva són una opció ràpida i pràctica per preparar en pocs minuts un plat saludable, sense els inconvenients dels llegums secs que s'han de posar en remull al llarg d'unes quantes hores. Tot i comprar-los de pot, només cal revisar l'etiqueta per assegurar-nos que no els han sobrecarregat de sal. A banda d'aquesta precaució, les quantitats d'additiu que s'incorporen per garantir la seva conservació i salubritat són segures i controlades. Els llegums són un aliment saciant i ric en minerals i vitamines, que val la pena incloure a la dieta també com a font de proteïnes d'origen vegetal. No són especialment calòrics ni rics en greixos en el context de racions raonables. Una altra cosa és acompanyar-los amb botifarró, xoriço, una bassa d'oli o certes salses. Acompanyats de bons ingredients, els llegums de pot són benvinguts.

Som al costat de la gent gran

Des de 1988 som un servei de proximitat
que us ofereix atenció en règim de **Llar residència**
o de **Residència assistida**.

També us oferim **Estades temporals**
o de **Centre de dia**.

I els serveis d'**Atenció domiciliària**,
de **Menjador**, **Transport adaptat**,
Podologia i **Perruqueria**.

Som al vostre costat!

**Residència d'avis del barri
de la Sagrada Família**

Fundació sense ànim de lucre

www.residenciasagradafamilia.cat

Tel. 938 738 333 - carrer Vallès, 6 - 8 i 15 - 17 - 08243 MANRESA

El pont de l'Arc o pont del Coll

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

Situat prop del poble de Perles, de l'antic municipi d'Alinyà, actualment Fígols i Alinyà, dins de l'Alt Urgell, aquest paratge es troba als Pirineus, dins del futur Parc Geològic i Miner dels Contraforts del Pirineu. L'indret forma part dels anomenats Pirineus Meridionals; tot i que sovint es considera que es troba situat dintre dels sectors que encara es denominen Prepirineu, un mot no escaient des del punt de vista geològic, però encara utilitzat des d'altres punts de mira. Actualment, cal considerar que el Pirineu té tres parts; per una banda el Pirineu Meridional, que s'estén sobre la Placa Ibèrica; per altra la Zona Axial i, finalment, el Pirineu Septentrional, que s'estén per Occitània i se situa sobre la Placa Euroasiàtica. Cal no oblidar que el Pirineu s'origina com a conseqüència del xoc molt desigual entre la Placa Ibèrica i la Placa Euroasiàtica.

El pont de l'Arc es situa, doncs, al Pirineu Meridional de l'Alt Urgell, dins dels indrets on predominen els materials carbonatats mesozoics, del Cretàcic Inferior. Aquestes roques d'origen marí tenen una antiguitat d'uns 130 milions d'anys, respecte dels nostres dies. Tot i això, bastants anys més tard es va replegar, durant el plegament alpi, fa 50 milions d'anys. Com a conseqüència d'aquest plegament, al Pirineu Meridional (i també a Septentrional) es van succeir una sèrie d'encavalcaments, d'uns materials sobre d'altres. Per d'altra banda, aquest lloc es troba situat dintre de la denominada Roca de Perles. Forma part d'un sector

amb una estructura força complicada del Pirineu, per on convergeixen diferents encavalcaments, molt a prop del front d'encavalcament del Mantell de Bòixols, que més cap a ponent i al Nord dona lloc a la Serra de Boumort. En aquest indret, com a conseqüència dels fenòmens d'origen càrstic, van circular les aigües a través de les calcàries i van originar la formació d'avencs i coves. Per l'esfondrament parcial d'aquestes estructures, s'han originat formes com la del pont de l'Arc, una de les més espectaculars del nostre Pirineu.

Nom del paratge: El pont de l'Arc o pont del Coll. **Situació:** Sobre la Roca de Perles, lleugerament al Nord del poble d'aquest nom. Forma part del futur Parc Geològic i Miner del Contraforts del Pirineu. **Situació geològica:** Aquest indret forma part del Pirineu. Per part de la majoria dels geòlegs, s'admet que forma part dels Pirineus Meridionals; és a dir del conjunt de mantells de corriments que es van anant desplaçant cap al Sud. Així, aquest lloc es situa a l'extrem més oriental del Mantell de Bòixols, molt a prop del Mantell del Cadí i del Mantell del Montsec de Tost, plenament situat dintre d'una zona amb una gran complexitat estructural. **Procedència del nom:** Ve de la seva geomorfologia, ja que és un roc foradat, del qual n'ha quedat una coberta sobre una obertura de la roca, que s'assembla a un pont. De fet, és un pont natural. **Trets geològics:** Constitueix un dels ponts naturals més espectaculars dels Pirineus i un dels més espectaculars de Catalunya, conseqüència de l'esfondrament parcial d'una cavitat d'origen càrstic. **Materials geològics:** Pertanyen al Cretàcic Inferior. **Edat de formació:** Les roques, d'origen marí, s'haurien format fa uns 130 milions d'anys. Posteriorment es van deformar, amb el plegament alpi, fa uns 50 milions d'anys. Pensem que els fenòmens càrstics tenen una antiguitat d'uns 4 o 5 milions d'anys i l'esfondrament parcial tindria menys d'un milió d'anys.

De primer, **CONFIANÇA**

Ets exigent com a consumidor/a? Nosaltres també!

Per això, des de l'Ajuntament de Manresa, hem impulsat un nou segell de qualitat sanitària. Un distintiu per identificar aquells establiments de restauració que destaquen per les seves bones pràctiques en seguretat alimentària.

Una nova marca que vol respondre a aquells establiments que volen situar-se al més alt nivell dins el seu sector.

Busques qualitat, busques confiança, busques seguretat? Troba-la als comerços amb el distintiu QS.

Més info

Organitzen

Donen suport

Por, compromís, acció i esperança

Ignasi Cebrian

Paisatges emergents

D'esperar que les coses canviïn per qüestió de l'atzar o d'inèrcies se'n podria dir esperança. No obstant, l'esperança es basa en què encara podem fer alguna cosa perquè s'esdevingui el canvi volgut o desitjat. Cal, però, comprometre's i passar a l'acció. Estem en emergència climàtica, abans se'n deia canvi climàtic, i als inicis efecte hivernacle. Hem passat d'anomenar un fenomen físic a adonar-nos que el clima podrà canviar i que ens afectarà d'alguna manera. Parlem d'emergència quan es demanen actuacions immediates si volem evitar mals majors. Comencem a percebre amenaces greus per a la humanitat i per a nosaltres com a individus. Comencem a encendre l'alarma de la por.

La por és el motor de moltes accions i compromisos. Les raons de la por o angoixa ambiental són diverses. L'emergència climàtica amaga la incertesa de no saber quines conseqüències tindrà. Com seran els canvis meteorològics? I la biodiversitat? És prou el que fem per no tenir danys irreversibles? Estem fent les accions de manera correcta, al ritme que caldria? Tindrem la mateixa dieta d'aquí a deu anys? Tindrem prou aigua? Mantindrem l'habitatge actual? El compromís i l'acció pot estar motivat

per altres raons, però sovint la por és una emoció molt més poderosa. Quan vegem la magnitud del problema és quan canviarem els nostres hàbits de consum, els nostres comportaments adoptaran estils de vida molt més sostenibles. Prendrem part en campanyes ambientals, anirem a manifestacions, signarem campanyes i ens implicarem, fins i tot, políticament. O recercarem, en les nostres feines, alternatives més innovadores i respectuoses amb l'entorn.

És el triangle emoció, pensament, acció. Una emoció negativa ens porta cap l'esperança. La por impulsa els nostres pensaments a buscar una solució per no tenir por. Modificant la nostra percepció de les coses o les decisions que prenem. I els pensaments ens porten a l'acció o a la protecció. A la vegada, les accions reforcen o debiliten les emocions, però el que és segur és que ens haurien de portar a ser més optimistes i esperançats. El compromís és el que ens fa compartir emocions i accions amb altres membres de la comunitat. Compartim emocions (pors i alegries) per aconseguir canvis comunitaris, en darrer terme per viure en lloc de sobreviure. Com deia el gran pedagog Paulo Freire, «no hi ha canvi sense somni, com no hi ha somni sense esperança». I l'esperança ens guiarà a viure millor, a viure amb més harmonia amb la natura i amb nosaltres mateixos.

AQUEST NADAL REGALA UNA SUBSCRIPCIÓ AL POU PER AL 2024

**Per només 45 euros la farem arribar a Manresa
o a qualsevol altre lloc del món!**

**El Pou de la Gallina,
l'autèntic miracle
mensual de Manresa**

Nom i cognoms _____

DNI _____ Correu electrònic _____

Adreça _____

Població _____ CP _____ Tel. _____

Subscripció a El Pou de la gallina, de _____ a _____ de _____ per
un import de 4 euros per exemplar, que pagarà:

Titular _____

Caixa o banc _____

Codi IBAN _____

Us demano que siguin pagats els rebuts al meu nom que presentarà l'Associació Cultural **El Pou de la gallina**.

(signatura)

Retalla o fotocopia aquesta butlleta i fes-la arribar a la redacció d'El Pou de la gallina, al carrer Sobrerroca,
24, baixos. 08241 Manresa (Bages). També pots enviar-nos un correu electrònic a l'adreça elpou@elpou.cat

TETI CANAL MONRÓS

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Llicenciada en Arts Escèniques per l'Institut del Teatre de Terrassa, el 1988. El 1989 va ser professora de l'Aula de Teatre de Manresa impulsada per l'Ajuntament. Des del 2011 és coordinadora i professora de l'Aula d'Arts Escèniques del Kursaal, on és responsable de l'Escola de Teatre text/gest i musical. Des del 2018, és professora a l'Escola d'Arts Escèniques de Manresa. Directora i actriu de muntatges teatrals i productora de la Bodega Teatre, va dirigir diverses Innocentades: *El musical d'en Bisbal* (2004), *Cantant Viva el Rey* (2005), *Habemus Cristo* (2006) i *La revolta dels innocents* (2007). També ha estat cantant de la coral Follim Follam, actriu del grup Faig Teatre i cofundadora del grup Oli de Boges de teatre de cabaret.

«Em va
agradar molt
*Deixeu-me
un tenor,*
que l'Oficina
de Difusió
Artística de la
Diputació no
va programar
per mala
política de
distribució»

D'on sorgeix el nom de Teti?
Els pares, de molt petits, tant al meu germà com a mi ens van portar al Club Natació Manresa. L'Albert sempre va destacar en natació i waterpolo. Quan vam entrar-hi hi havia molts Alberts i al meu germà li deien Tet, que anava lligat a la cançó *El barret del Tet és petitet*, l'himne d'abans de començar els partits de waterpolo del CNM. En néixer jo, quatre anys més tard, em

deien Teti, de Tet. Quan nedava brança, alguns cridaven «Teti», així que quan em preguntaven com em deia, responia Teti.

Com definiries la teva joventut?

No vaig ser bona estudiant, però sí delegada de curs dels dos instituts de Manresa, el Peguera i el Pius, fins a tercer de BUP. No vaig fer COU i vaig anar a l'Institut del Teatre d'oient, on sí que vaig ser constant. Vaig fer els cursos reglats amb tesina inclosa i el 1988 em vaig poder llicenciar en Arts Escèniques. Vaig tenir una ado-

lescència precoç perquè a Manresa passaven moltes coses en els àmbits de música i teatre, amb quatre hippies que tocaven a Sant Domènec i la música de la *movida* madrilenya. Era una jove que no em perdia res: alegre i divertida, no parava. A la Sala Loiola vam veure obres com *La mort accidental d'un anarquista*, *La nit de Sant Joan*, *Glups*, *Animal Show* i les dotze hores de cinema còmic i terror. Era una freelance que anava per lliure. A la Innocentada, vaig conèixer Mireia Cirera i Jordi Figueras, que va ser el pare del meu fill gran. Era una època

en què fumava porros. A la joventut dels 80, els hippies començaven a desaparèixer i sorgien els *punkis*, amb les caçadores de cuir i el cabell curt. Aleshores ningú ens va prohibir les drogues ni existia la Sida. La meua generació és la de la Transició. Participàvem en les manifestacions i sense haver estat mai una màquina política, soc una independentista de cor i pa amb tomàquet. M'apuntava al No a la OTAN, que va acabar sent que sí. Espanya estava molt embolicada, en un context de desbandada de drogues. Vaig ser moderada, tot i

estar en col·lectius que se'n van morir. Penso que està bé de recordar-les perquè la seva memòria s'ha perdut: eren gent que es van morir joves per una falta d'informació, però no per ser una púrria de la societat.

Faig Teatre

Quina relació vas tenir amb Faig Teatre, especialment amb Lluís Calderer?

La paraula cultura la defineix a la perfecció i generositat Lluís Calderer i tots els components de Faig Teatre. El Lluís tenia la capacitat de

ser un gran autor, que estic descobrint ara. El coneixia de fer reculls d'autors de teatre, que són veritables joies, i com a director de les lectures dramatitzades de Faig Teatre: era Cultura. Vaig participar en les obres del col·lectiu que es van fer al Globus i ara recull Pere Fons. Recordo Lluís Calderer, Mireia Cirera, Pep Garcia-Pascual, Jaume Huch, Ada Andrés, Jordi Figueras, Marcel Gros, Pep Callau... Ens reuníem al Globus tot menjant una crep i vèiem joies de teatre, com si fóssim a Nova York o Londres.

Què va ser Oli de Boges?

Un grup format en acabar a l'Institut del Teatre, el 1988, que va durar deu anys. Vam fer una obra de final de curs, que va agradar tant que vam representar-la com a Teatre de Cabaret a La Cova del Drac i que després vam presentar arreu de Catalunya. Era *A una dona cal respectar-la, però no massa*, de Maria Aurèlia Capmany, dirigida per Frederic Roda. Vam fer obres de públic familiar o infantil com *Lilla del tresor*. Vaig estar un temps al Centre d'Arts Santa Mònica col·laborant amb el poeta Joan Brossa. O amb Pepe Rubianes, que necessitava unes actrius per fer d'hostesses d'un espectacle. Quan vaig treballar en els poemes del Brossa va ser una tortura: era una noia vestida com una executiva amb faldilla estreta i un vestit jaqueta. Cada vegada que em treia una peça de roba m'havia de caure un as de bastos fins a quedar-me en pilotes. Però no hi havia manera que l'as de bastos caigués de la manera que ell volia. Així que tot molt professional, però em va fer vestir i despullar moltes vegades. No podia controlar la caiguda de la carta i ell era una persona molt exigent, a qui em va agradar conèixer. Vaig entendre què era poesia teatralitzada.

Com et sents com a actriu?

Ara al 2023 com una impostora amb pretensions, quan veig companyes que proven de guanyar-se la vida, sobretot a Catalunya, només fent teatre. Vaig estudiar per ser actriu i en vaig ser durant una dècada molt trepidant, que vaig parar per prioritzar l'educació dels meus fills: Nil, Jan i Biel. Des de fa 21 anys visc feliç amb Pere Montoro. Tornant al teatre, és molt complicat de viure només d'aquest ofici, a diferència del boom dels anys noranta, en què a través dels centres cívics es feien moltes activitats i ens guanyàvem bé la vida. Després, els ajuntaments van privatitzar i externalitzar aquests serveis cap a d'altres empreses. De cop i volta, les promotores intermediàries, la fórmula americana del càsting, el no ofici per l'artesanía del teatre, l'han fet desaparèixer.

Follim Follam

Què en destacaries d'aquests anys?

Com a actriu vaig fer sobretot teatre de cabaret literari a la Cova del Drac, on durant molts mesos vaig estar fent el teatre de cabaret amb Oli de Boges, amb textos de la Maria Aurèlia Capmany, Jaume Vidal Alcover i la *gauche divine* que es va recuperar després dels anys 70. Als 80, es van fer moltes lectures dramatitzades dirigides pel Feliu Formosa, Josep M. Carandell, Frederic Roda o Pau Monterde, que tenien una cultura teatral i pedagògica molt gran. Recordo que vam actuar al Mercat de les Flors o al Lliure. Paral·lelament a Manresa, amb Faig Teatre, havia gaudit molt fent d'actriu. Vaig ser cantaire i fundadora del Follim Follam: cantàvem cançons i les interpretàvem. Tenia la seva arrel catalana de cançó popular blasfema i escatològica, com som els catalans, encara que potser alguns no ho vulguin recordar. No ens inventàvem les cançons, sinó que les recollíem dels casinos del pobles, on la gent gran ens explicava els records de cançons picants o que es caguessin amb Déu. Els nostres avantpassats es van dedicar a canviar les lletres de cançons com la Llevantina o el Convent de sant Francisco. En vam fer un recull i des de dalt l'escenari molt ben vestits, cantàvem cançons porques i escatològiques. Conduïts pel Joan Anguera, actor i professor de l'Institut del Teatre, Follim Follam va començar amb una broma que havíem de fer les persones de l'Institut del Teatre de Terrassa als de Barcelona, que ens van ensenyar a jugar a billar i nosaltres els vam cantar cançons porques. Audiovisuals de Sarrià, una discogràfica, ens va escoltar i va dir-nos que el producte es podia vendre: vam fer sis discos i vam actuar a TV3, Antena 3 i Telecinco. Es diu Follim Follam per una cançó gallega i si comptem el pianista érem onze components, entre els quals Joan Anguera, Xavier Bertran (conegut com a *Lo Cartanyà*), Albert Ribalta, Pep Anton Gómez, Lluís Villanueva, Josep M. Casanovas, Maria Miralda, regidora del Teatre Lliure, Teresa Sánchez i Enric Hernández. Recordo

que vam fer de teloners amb Ovidi Montllor o Albert Pla.

Direcció

Com era l'equip de La Bodega Teatre?

Vam ser un grup de gent que vam produir teatre. Joan Barbé n'era autor, jo directora, l'Àngels Freixenet escenògrafa, acompanyada de Manuel Quinto; Pere Montoro, cap tècnic i Pep Torras, productor. Ens vam conèixer arran d'un encàrrec que ens va fer l'Orfeo Manresa, d'on va sorgir *El retaule de la Llum*. Després vam continuar fent algunes obres en paral·lel al Festival de Cinema Negre, on fèiem algunes inauguracions i cloendes.

D'on sorgeix el teu interès per la direcció?

Tant la direcció com la docència venen de quan la meua parella era Jordi Figueras, molt bon actor. Treballava i encara treballa per a grans companyies del país: La Perla 29, el TNC, el Teatre Lliure... Jo amb la docència podia portar un sou fix a casa. Em vaig adonar que tinc un cervell per dirigir, ja que estructuro ràpidament les obres de teatre. Penso que soc més directora de personalitat que actriu, en no ser tant versàtil emocionalment. Les obres que he tingut el plaer de dirigir han estat molt multitudinàries dalt de l'escenari. També se'm coneix per dirigir persones amb diversitat intel·lectual i col·lectius de gent més gran, adolescents o nousvinguts.

De quins muntatges teatrals estàs més orgullosa?

Dels tallers de teatre que fem amb l'alumnat de l'aula me'n sento molt orgullosa i m'emociona veure que gaudeixen dalt de l'escenari del Kursaal i dels aplaudiments del públic. En l'àmbit professional, l'equip del *Retaule de la Llum* era molt potent, amb direcció musical de Manel Camp, que es va representar al Liceu, al Fortuny i als grans teatres de Catalunya, però em va agradar molt *Deixeu-me un tenor*, de La Bodega Teatre, que no va tenir sort, tot i ser una comèdia excepcional, que havia

d'haver programat l'Oficina de Difusió Artística de la Diputació, però no ho va fer per una mala política de distribució.

Quina opinió et mereixen les Innocentades?

Tenen el tipus d'estètica dels anys 60 i 70 d'Agustí Soler Mas, impregnades d'un gran erotisme que no tothom entén. El seu sentit de l'humor no l'acabava d'entendre, però ens reunia a tots els que fèiem teatre, de manera que em semblen totalment positives. Les Innocentades són un bon llegat per a Manresa. Han estat a punt de desaparèixer diverses vegades. En vaig fer quatre com a actriu i quatre més com a directora. Després, les que es van fer no em van interessar gens ni mica. Les tres primeres eren molt manresanes, fetes des de La Bodega Teatre. *El musical del Bisbal*, relacionat amb el personatge que Mamel Fontdevila va crear per a **El Pou de la gallina**, molt ben interpretat per Carles Claret, amb direcció musical del Xevi Mestres i escrita per Joan Barbé, amb qui sempre m'he entès. *Cantant Viva el Rey* era molt divertida, amb cantants i cançons en directe, i amb el Marichalar que es moria a la ciutat i el passejaven dins d'un taüt. *Habemus Cristo* va ser polèmica per culpa del diari *La Razón* que va incidir en el fet que un capellà es masturbava amb la sotana al davant, lluny i amb una ombra. Em van trucar quan estava fent un curs a Alcalá de Henares i és cert que vaig dir que hi havia una cultura escatològica i blasfema que apareixia tangencialment i ells van interpretar que ens reïem del catolicisme, però només era un vodevil que relacionava el Vaticà amb Manresa, mitjançant les relíquies locals.

El 2017 retornes al teatre amateur amb *L'hostal de la Glòria*...

Els del teatre del Poble Nou de Manresa, el grup escènic Nostra Llar, on participava la mare com a actriu, amb Jaume Puig Bou i Jordi Gener, em van demanar de fer de protagonista de l'obra de Guimerà. Em va encantar i estic molt agraïda que em donessin aquest paper. El teatre

«En un context de drogues, hi ha gent que va morir per falta d'informació, però no per ser una púrria de la societat»

amateur és molt important al nostre país. Va sostenir la llengua catalana en un moment en què fer teatre en català era molt difícil. Actualment són companyies que escampen pel territori cultura i entreteniment. Les companyies de teatre pateixen molts entrebancs: No hi ha economia de creació, l'espectacle no pot subsistir sense maneigament, contractació ni facturació, perquè val molts diners. Les polítiques culturals necessiten una revisió urgent dels que manen. No calen ajuts sinó garanties, escoles, bones condicions de vida i de

jubilació per a les nostres actrius i actors.

Docent

Quina és la teva tasca com a professora de grau secundari a l'EAEM?

L'EAEM és l'escola d'arts escèniques de Manresa. La van fundar i en són equip directiu amb Albert Ruiz i Guillem Cirera. És una escola amb alumnat que busca la professionalitat en teatre. Hi faig el taller Clàssic de primer de carrera. Manresa té un gran ventall d'ensenyament en teatre, des de activitat extraescolar fins a grau superior.

Quina evolució hi ha hagut des de l'Aula de Teatre de Manresa a la del Kursaal?

La principal diferència és d'infraestructures. Poder fer classe al Kursaal és fabulós, i més amb l'equip tècnic i el de gestió, amb el gerent Jordi Basomba. L'equip del Kursaal va acollir una branca d'ensenyament amb l'Aula i és un plaer ensenyar teatre en un teatre. Quan l'Ajuntament va començar aquesta iniciativa durant anys només es feia teatre d'adults, hi havia 15 alumnes. Des del 2011, amb la gestió del Kursaal hi ha gairebé 300 alumnes des dels 4 anys fins als més grans de 55. Inicialment a l'Aula de teatre de Manresa es feien classes més tècniques, com iniciació d'entrada a l'Institut del Teatre. Ara

són extraescolars amb un caire més lúdic.

Hi ha déficits d'infraestructures en l'ensenyament del teatre al Kursaal?

Manresana d'Equipaments Escènics, que és Kursaal, Conservatori i La Plana de l'Om, fan cultura i acullen ensenyament. A Manresa ens cal un centre cultural centralitzat ben parit i tirar a terra tots els centres cívics, per tornar-los a fer de nou. Al seu moment tant el Selves i Carner com el Joan Amades estaven bé, ara no. El Kursaal fa prou d'acollir l'Aula de Teatre en la branca d'ensenyament, però les branques artístiques de la ciutat necessiten centres culturals, on es pugui fer teatre, assaig de música/cant, dansa i circ.

Què és el que més t'agrada de la feina com a docent?

Treballar en el creixement de les persones dins les arts escèniques. El teatre és un art en present, grupal, d'empaties, creativitat personal, comunicació i llibertat... El teatre és una eina molt potent que, tot fent pessigolles a l'ànima, pot canviar el món.

Però complementes el sou treballant per la sanitat?

Si. La majoria d'actors i actrius han de fer d'altres feines. Ara sort n'hi ha de les simulacions mèdiques, tant a la FUB com a l'ICS, per reciclar el personal dels CAP que ens demanen col·laboració. Soc especialista en ic-tus.

el perfil

Maria Teresa (*Teti*) Canal Monrós va néixer a Manresa el 3 d'octubre de 1965 i és germana del nedador i waterpolista olímpic Albert Canal. De família treballadora, el pare Octavi, a qui tothom anomenava Tavi, manresà, era famós perquè feia molt bé el Jeremies tartamut dels Pastorets als Carlins i brodava el còmic de les obres de teatre. Professionalment va ser mannyà de Maquinària Industrial. La mare, Lola, manresana, també feia teatre als Carlins: «Molt bona actriu, feia protagonistes com la Marededeu dels Pastorets, la Poncellina de la Ventafochs o la Marta de *Terra Baixa* i ballava sardanes amb la colla Dintre el bosc». Professionalment, feia de carnissera. La Teti, de petita, va anar al Liceu infantil, d'on va passar al Col·legi Oms i de Prat per estudiar fins a setè d'EGB. El vuitè i el BUP els va fer al Peguera. Fins als dotze anys, els pares l'havien introduït als Carlins dins del teatre amateur, com a canalla que participava en els animalons de la Ventafochs, els escolanets de *La Parranda* o els Pastorets, on feia des d'angelet, dimoniet o pastoreta fins a la Isabeló. «Recordo que m'adormia als Carlins i em llevava a casa».

Van crear el grup Primer Acte amb Joaquim Manzano i una colla de gent jove i va participar en algunes Innocentades d'Agustí Soler Mas com a actriu amateur. I el 1984 entra a l'Institut del Teatre de Terrassa, on es llicencia en Arts Escèniques el 1988. En serà professora d'Iniciació al teatre durant un parell d'anys. Poc abans, el 1982 ja havia iniciat l'etapa d'actriu, amb Oli de Boges. Després vindran les representacions al Teatre Lliure de l'obra *A una dona cal respectar-la, però no massa*, de M. Aurèlia Capmany, actuacions al Santa Mònica i el supermuntatge dirigit per

Frederic Roda *Els Pastorets* del Pitarra, al Mercat de les Flors, el 1992. Ha estat cantaire i fundadora del Follim Follam. El 1988 comença a fer de docent de teatre i ja porta 35 anys fent-ne classes, primer des de l'Aula de Teatre de Manresa impulsada per l'Ajuntament des de l'etapa d'Onofre Boqué, que va consolidar Marcel·lí Llobet, i després, des del 2011, com a Coordinadora de l'Aula d'Arts Escèniques del Kursaal, on és responsable de l'Escola de Teatre text/gest i musical. A finals dels 90 i principis del 2000 fa efectiva la seva etapa com a directora, amb la producció teatral de La Bodega Teatre, *El retaule de la Llum*, i dirigeix quatre innocentades: *El musical del Bisbal* (2004), *Cantant Viva el Rey* (2005), *Habemus Cristo* (2006) i *La revolta dels innocents* (2007). També ha estat vinculada al Festival de Cinema Negre.

cultura

espai d'art

Chema Freijo

Recordant el meu amic.

Retrat en aquarel·la emprant una tècnica realista

Autor: Chema Freijo Títol: Retrat Tècnica: Aquarel·la

La connexió manresana de la Companyia Elèctrica Dharma

Joaquim Noguero

A la Sala Loiola, a la Pista Castell, al Congost o ara al Kursaal: des de bon principi, Manresa sempre ha estat al costat de la Companyia Elèctrica Dharma. Va ser un manresà, Claudi Montañà, un dels primers a escriure'n llarg i sentit. I un altre, Manel Camp, hi col·laborava en un moment clau.

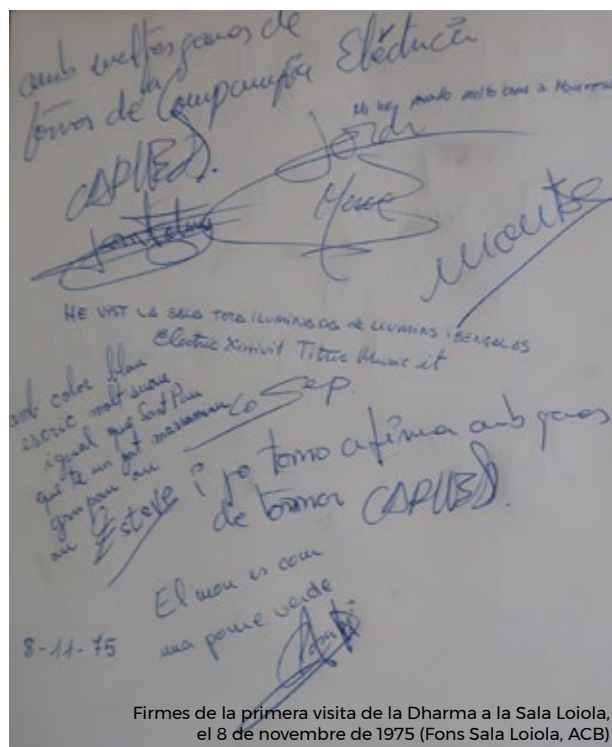
El dissabte 30 de setembre la Companyia Elèctrica Dharma feia festa grossa a Manresa. Si la marca dels Fortuny ha estat endollar decibels i energia a la música tradicional, inserint-la en la llibertat heretada del jazz i en la rebel·lió sense complexos del rock, la manera com aquest dissabte se li van sumar entitats de la cultura popular manresana posava els punts sobre les is. Amb els tabalers de Xàldiga al costat (quina xerinola, redéu), amb els diables del correfoc encenent-hi pirotècnia (de foc fred, que no pot cremar res, però que va posar nerviosa una espectadora que ja veia el Kursaal com el Liceu, oferts tots en sacrifici a la major glòria de la banda) i amb la participació també dels geganters de Manresa, els bastoners Van del Pal, les noies de l'Esbart Estudi Folk i els grallers de l'escola castellera Tirallongues, Manresa celebrava els cinquanta anys dels músics de Sants.

Les cançons de les diferents èpoques parlen d'avui mateix. A Força Dharma, el 1985 ells ja cridaven allò de «Iè, iè... Iè, iè... / iè, iea... Independència / [...] no volem ser un país ocupat». L'endemà era l'1 d'octubre. Duen dècades d'avantatge. En aquell disc ja cantaven allò de «quan tot-hom dorm, el meu cor canta: resistir és vèncer» i «estimar voldrà dir sempre compartir». Aquí compartir escenari perquè la gent mostrés com se'ls estima. Elva Martínez Jurado, coordinadora del grup de grallers i tabalers de Tirallongues, parla per tots quan diu «haver crescut amb ells» i valora com una experiència «inoblidable» compartir-hi escenari. Al costat dels nervis, hi havia molta il·lusió perquè sonés bé.

Montañà, en èxtasi

Em feien pensar quan el manresà Claudi Montañà, articulista underground, crític musical amb personalitat, els havia vist al Zeleste el 1974. O quan poc després els entrevistava a la masia on els músics vivien en comuna. L'article de Montañà sortia a Vibraciones l'abril de 1975, i a la foto

s'hi veien cinc joves amb cabells llargs i estètica hippie. El terme «Dharma» ja ho deia tot. Els connectava amb la cultura beatnik per via de *The Dharma Bums* (*Els vagabunds del Dharma*), una novel·la de Jack Kerouac de 1958 que Manuel de Pedrolo va traduir com *Els pòtols místics*, títol també revelador. Als personatges de Kerouac no els costava gens entrar en èxtasi als concerts. Com a orígens no estava malament. Tampoc el significat del molt sànscrit, que vol dir «protecció». I aquí estan, quan el 1974 tenien la sala del Zeleste mig buida i ningú no en donava un duro. Bé, ningú no. El manresà Claudi Montañà els feia costat. «No es pot», es lamentava Joan Fortuny, «quan veus la gent tan freda, et quedes gelat». Però el Claudi els animava, que passessin de tot, que s'abandonessin al seu so fluid

i consistent, que fessin el favor de beure d'aquesta font, que la seva música era prou vestit de nit perquè es vestissin de gala i la ballessin, incansables com follets enmig del somni d'una nit d'estiu. A Montañá no li calia res més. Sabia què eren. Molta de la gent amb qui se'ls comparava ha desaparegut. Ells, en canvi, són aquí, malgrat la tragèdia de perdre primer l'Esteve Fortuny l'agost de 1986 i, el 2013, el Josep Fortuny. Aquesta família n'ha viscut de tots colors, però ha mantingut l'essència i ha fet de la mera supervivència aquesta súper VIVÈNCIA amb què connectat amb el públic i l'ànima del país.

Montañá ens deia què escoltaven. Que si Chick Corea, que si Miles Davis, i Joe Zawinul, i Wayne Shorter, i John McLaughlin, i Miroslaw Vitous. Parlem de jazzmen, doncs. Però també del rock progressiu de King Crimson. Amb aquests referents, no és estrany que, quan va morir l'Esteve, fos el manresà Manel Camp qui s'encarregués dels arranjaments de les peces del concert d'homenatge al Palau de la Música. Aquest treball és el preferit de Jordi Estrada. «Potser és el menys dharmanià, però em té el cor robat aquest homenatge a l'Esteve Fortuny, mort als 32 anys. Són un conjunt de poemes simfònics que l'Esteve havia compost amb un estil molt diferent al de la banda, i el Manel els va arranjat perquè fossin interpretats per l'Orquestra de Cambra de Barcelona». A Estrada li sembla també que «la revolta dels somriures va començar amb la Dharma. En el seu quart disc, *L'àngel de la dansa*, Josep Fortuny escrivia a la contracoberta de la carpeta: «Ballarem alegres damunt tota la porqueria!». Era tota una declaració d'intencions. I al disc *Catalluna* el mateix Fortuny deixava escrit això: «Aportem la nostra condició

mediterrània com un acte de solidaritat davant l'amenaça que pesa sobre aquesta cultura nostra»». Cinquanta anys després, són aquí encara. «Malgrat tots els contratemps interns i externs, la banda ha sabut mantenir viu aquell esperit rebel i compromès, festiu, vital, màgic, rauxàtic... que li ha permès connectar amb les diferents generacions i fer-se un lloc destacat en la defensa d'una identitat pròpia enfront del mercat anglosaxó i les modes comercials», conclou Estrada.

Tots, en èxtasi

Al Kursaal, s'hi reconeixia molta gent. A la sortida, l'alcalde de Manresa, Marc Aloy, es feia una foto amb ells, somrient d'orella a orella. El concert li va semblar «tan genial com ens té acostumats la Dharma, un grup de músics que ja eren un referent abans de néixer jo. Tenen cançons que han esdevingut himnes i són un patrimoni col·lectiu del país». Aloy troba «extraordinari l'energia i la força amb què, cinquanta anys després, encara toquen, t'omplen i t'emocionen». Els ha seguit sempre, des de petit, quan sentia la seva música a casa, i troba «singular que sigui una banda amb un nucli format per germans. Era petit, però tinc molt present l'impacte que va representar la mort de l'Esteve Fortuny».

A prop seu hi havia gent com l'historiador Quim Aloy, el geògraf Ignasi Cuadros, gent del Galliner, de Xàldiga i dels diversos grups de la cultura popular que acabaven de fer festa grossa amb la banda. El periodista Joan Piqué ho vivia enriolat. Per a ell, acabàvem de veure «una Dharma pletòrica, amb l'energia i la força de sempre». Els considera «uns referents» i celebra haver tingut «la sort de veure'ls

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100
anys

Born, 24
08241 Manresa

Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa

▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

sempre que han vingut a Manresa les darreres dècades i també alguna vegada en grans concerts per tot Catalunya. Ells van néixer com a grup si fa no fa quan la Rosa i jo naixíem, de manera que compartim la celebració de la cinquantena». Aquest cop, al Kursaal hi van anar «amb els fills (un nen d'11 anys i una nena de 8)» i, tot i que d'entrada els petits hi anaven «una mica reticents (no coneixien el grup i no devien trobar engrescador veure un grup amb components de més de 60 anys), al cap d'una estona ja s'havien rendit a la Dharma i van acabar saltant com tothom». Van gaudir especialment «l'energia encomanadissa del Joan Fortuny, astorats de la seva capacitat de tocar i ballar alhora sense parar ni un moment, i també van reconèixer i corejar cançons que ja són himnes i que fins i tot s'han adaptat com a cànctics en recintes esportius. Vam sortir molt contents tots quatre. La nostra experiència és l'exemple que la música de la Dharma traspasa generacions, amb molt bona sonoritat, però també pel missatge («contra el fusell, un somriure!»), plenament vigent a dia d'avui». El saxo soprano de Joan Fortuny captiva tothom. Sona com una tenora, però més vellutat de veu i amb més canya. Instrument i músic s'han convertit en la marca metonímica del conjunt de la companyia. Té seixanta anys llargs aquell noi adolescent que porta tota la vida donant

ritme *saxoal* a la música de l'Elèctrica Dharma, quan escriure-ho així ja ho diu tot amb la coincidència fonètica.

Ramon Fontdevila resumeix bé el sentir dels grans. «La Dharma va ser una de les descobertes més bèsties de la meua adolescència: l'estiu del 76, en un grup de monitors d'esplai, em penso que va ser en Lluís Sallés qui va dur una cinta d'aquell grup per mi absolutament nou. Era *L'Outcomballa*, i em va semblar formidable i alhora emocionant: per primera cop la música d'una banda em captivava fins a taral·lejar la melodia. Des de l'*Adéu, estrella del dia* i el *Ball-llunàtic* fins al *Titu-tiru-ritu*. Em vaig comprar el disc, és clar, i després el següent (*Tramuntana*), que encara va sonar més i més hores a casa, i en cassettes mal gravats també als patis del Peguera, quan asseguts a les finestres de la planta de baixa matàvem hores somiant amors i revoltes. I jo, que no era pas d'anar a concerts, no me'n perdia cap dels que van fer a Manresa, primer a la Sala Loiola, després a la Pista Castell i anys a venir programats per Tabola. Portàvem la Dharma i la Dharma era la dosi de modernitat, d'una modernitat arrelada i còmplice. Amb la Dharma omplíem i era un goig de ser allà entre el públic, xalant, com si els xirucaires per un moment també tinguéssim el dret i el gust de ballar i assaborir el plaer d'aquelles melodies».

lèxic a la manresana

Esquenaverd

Jaume Puig

Com comentàvem en la revista de novembre, el filòleg callussenc Jordi Badia Pujol ha publicat recentment el llibre *No val a badar*, on recull més de cent mots catalans intraduibles, un tresor de la llengua catalana, que ens reforça l'autoestima per la nostra llengua. Entre el centenar de paraules que hi surten, hi trobareu mots compostos com *cagadubtes*, *caragirat*, *esquenadret*, *panxacontent*, *somia-truïtes*... paraules que mostren una creativitat potent del català, que ara malauradament s'ha gairebé estroncat.

Però una aportació *manresana* en aquest camp seria el cas de la varietat de tomàquet típica del Bages i especialment de la nostra ciutat, coneguda amb el nom d'*esquenaverd*, un mot que no recull ni el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2) ni el Diccionari Català Valencià Balear (DCVB), però que en el web de la Festa del Tomàquet del Bages, que es fa cada any a Manresa, es descriu com «un tomàquet acostellat, que pot anar de ple a semi buit» i que «es caracteritza per un color vermell sense taques i espatlles de color verd, fins i tot quan és madur». El nom és un bon exemple de creativitat popular i vindria del fet que quan madura hi queden esquenes verdes, com es pot observar a la fotografia.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Construcció del pont del Congost (1972)

J. S. Foto: Antoni Quintana Torres

Fotografia feta des de la barriada de les Tres Creus, en l'inici de la construcció del nou pont sobre el riu Cardener i la via d'enllaç del Congost. El pont es va inaugurar l'11 d'octubre de 1972. La imatge mostra les obres de la carretera, durant la primavera d'aquell any, a la zona sud del pont Nou, que aniran fins a Can Poc Oli, a la sortida de Manresa. L'alcalde franquista Ramon Soldevila s'esforçava per millorar la situació viària de la zona industrial de Pirelli i Lemmerz, mitjançant la construcció del pont del Congost per enllaçar amb el passeig del Riu i la carretera de Barcelona que passaria per la Puda, inaugurada el 1974.

Just en la corba de la imatge s'està a punt de construir el pont amb un pilar al mig i els estreps a cada costat. A la dreta del Cardener, el Gas Mansana, amb petites edificacions i al pati amb un tanc de gas, pintat de blanc. L'edifici era una andana coberta on es descarregava el carbó per fer el gas, ja que hi entraven directament els vagons dels trens dels Catalans. Després, el gasòmetre, quan s'hi deixava de produir gas ciutat, perquè s'iniciava la producció de gas natural provinent d'Algèria de la mà de Pere Duran Farell. Al darrere es veu la teulada i les finestres de la fàbrica dels Panyos. Darrere la vegetació dels arbres de ribera, observem l'edifici del Padró, on tenia el butà emmagatzemat, i una mica més endarrere el Pont Nou, amb fàbriques d'aquesta zona industrial, abans de ser polígon. Destaquen

les naus noves de la Pirelli (1969) i la Lemmerz (1967). I la primera zona esportiva del Congost, amb tanques. Veiem els xiprers del cementiri, abans de l'ampliació, amb la teulada del Vell Congost de 1968. Després s'hi afegiran la pista d'atletisme del Club Atlètic, el nou gimnàs i l'edifici nou del Congost. Una mica més a l'esquerra hi ha la Subestació elèctrica del Congost.

En primer terme, al centre de la foto, hi ha una caseta d'obres per als treballadors de la construcció de la nova carretera, quan estaven fent els encofrats abans de posar-hi el ciment armat. El camió està tirant terra i els paletes treballen pel desviament del riu. A l'esquerra de la nova carretera observem els camps llaurats, amb pals de llum i de telègrafs, regats per un pou amb un molí de vent, on després s'establirà la nova zona esportiva del Congost: amb les instal·lacions dels camps de futbol, beisbol i rugbi. A baix, a l'esquerra de la foto, apareix la via del tren Manresa-Lleida, encara no electrificada perquè no hi ha catenària. El cotxe aparcats pertany a Cal Sotelo, que no es veu. La resclosa del Cardener proporciona el salt d'aigua per a l'antiga fàbrica del pont de Fusta, que ocupava el lloc on es va construir després l'hotel Pere III, i és la més antiga del Cardener a Manresa (1804), tot i que després segur que s'ha modificat. Al llarg del segle XX, el seu canal ha portat aigua a les fàbriques Roca, al costat del Gas, i Carné, on ara hi ha la Joviat.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

ART. Maria Camp

Dimonis

A final del segle XIX, Jacint Verdaguer va recollir apunts d'unes sessions d'exorcisme que es duïen a terme en un pis de Barcelona. Aquelles anotacions, publicades el 2014, a cura del poeta Enric Casasses, són el punt de partida de la instal·lació *Dimonis*, que ens ofereix el col·lectiu artístic Cabosarroque. Una exposició-espectacle contemporani que reflexiona sobre el tema de la possessió del dimoni i les seves implicacions socials, estètiques, biològiques, teatrals... fent un paral·lelisme amb els paràsits que modifiquen la conducta dels seus hosts. Una interpretació lliure d'aquells textos, a través del joc amb el so i la imatge; una creació a mig camí entre instal·lació sonora i teatre sense actors, en la qual l'espectador viu una experiència immersiva. Es pot visitar fins al 14 de gener al Centre Cultural del Casino de Manresa, de dimarts a diumenge, a les 17.45, a les 18.45 i a les 19.45 h.

MÚSICA. Joana Vilar

Desembre farcit

Aquest mes passen per Manresa artistes molt ben valorats en l'escena musical catalana. La programació més destacada és el concert d'Els Amics de les Arts, que seran al Kursaal el proper dissabte 15 de desembre. El grup està de gira amb el seu últim disc, *Allà on volia*. Abans, el 9 de desembre, passarà pel mateix teatre l'artista manresana Laia Badrenas, reinterpretant algunes de les nades més populars. I a l'Espai Plana de l'Om, el diumenge 17 de desembre, les manresanes Berta Sala i Laia Tatjé presentaran l'espectacle *Cadenes i flors*, en homenatge a la poeta i compositora Palmira Jaquetti, acompanyades de la barcelonina Clara Palet. Abans d'acabar l'any, el dia 29 de desembre, podrem gaudir al Voilà de Nadal de musical, un concert a sis veus a càrrec de la Companyia Teatral Clifford, que repassa els clàssics de Broadway i Disney.

CINEMA. Laura Vidal

Wonka

Cançons alegres, dies dolços, històries màgiques, xocolata... S'acosta Nadal i, amb les primeres finestretes del calendari d'advent obertes, arriba als cinemes la que segur serà una de les propostes estrella d'aquests dies. S'estrena *Wonka*, per explicar-nos la història i els orígens del peculiar xocolater Willy Wonka, anys abans que el petit Charlie visités la seva famosa fàbrica. Els més veterans recordaran l'extrafolari Wonka amb el rostre de Gene Wilder. Els més burtonians ho faran amb la pell del camaleònic Johnny Depp, i aquest cop és Timothée Chalamet el que donarà vida al jove somiador que s'enfrontarà als magnats de la xocolata per aconseguir el seu somni. Això sí, ho farà acompanyat de grans noms com Olivia Colman, Sally Hawkins o un Hugh Grant *robaescenes*, en el paper del malhumorat però entranyable Oompa-Loompa. Números musicals, colors, somnis i una mica de màgia per aquests dies tan especials.

VINS

Joan Sala,
sommelier de Vins Alsina

Vi de tina, pedra i cairons

Aquesta vegada presentem no un, sinó dos vins, els vins de Tina de Collbaix. Es tracta d'un vi fet com el feien els nostres avantpassats, vinificant un raïm trepitjat a peu descalç. La varietat, el mandó, tot d'una mateixa finca. Una vegada veremat, el raïm es divideix en dues parts, una farà la vinificació i maceració en tina de pedra i l'altra en tina de cairons, durant vint dies. Les dues són tines típiques del Bages. Premsat suau i criança en dipòsit d'inòx sobre lies, durant dos

mesos. Posterior criança en ampolla durant tres mesos més. Clarificació i filtració lleugera. Vi d'intensitat colorant mitjana, vermell robí amb ribet grana. Predomina la fruita negra i espècies. Bona entrada, amb un toc amarg i un final llarg i amb gust afruïtat i balsàmic. Malgrat tractar-se del mateix raïm i la mateixa finca, amb els dos processos de vinificació esdevenen vins molt diferents. Mariatge: perfecte per a plats de tardor com ara un bon fricandó amb bolets. És de viticultura ecològica i n'hi ha poquetes ampolles!

Preu de venda: 14,95 euros

Casa Francesc Pontí

Lluís Virós

Al carrer de Vallfonollosa, un dels més antics i on s'ha projectat el nou Arxiu de Manresa, es veu un contrast entre els edificis tradicionals i els d'estil neoclàssic i noucentista que anaven substituint els antics a cavall dels segles XIX i XX, com aquesta casa noucentista del número 9, reformada el 1927. L'edifici ja existia almenys des de 1873, segons el cadastre. El nou disseny és obra de l'arquitecte Josep Marçet. És un edifici d'habitatges entre mitgeres, tot i que al costat est té una façana lateral interior que dona a un jardí, de planta irregular. Té soterrani, planta baixa, tres pisos i golfes. La façana principal, enfrontada al carrer de na Bastardes, presenta una composició simètrica amb balcons individuals a totes les obertures, tal i com ho va dibuixar Marçet, tot i que abans de la darrera reforma el del pis principal era corregut. Els balcons antics, de la segona i tercera plantes tenen baranes de forja amb motius ornamentals figuratius. La mida de les llosanes dels balcons és decreixent en sentit ascendent, la qual cosa marca el ritme vertical amb els eixos configurats per les tres obertures que hi ha a cada planta. A la planta baixa hi ha tres portals, el de l'esquerra és la porta de la casa i els altres dos eren per a usos comercials. També cal remarcar el coronament, amb una visible cornisa aguantada per

mènsoles decorades, una barana de balustres, medallons i un frontó semicircular al mig, tot amb una ornamentació romàntica acadèmica. El parament és d'estuc esgrafiats que s'ha restaurat en un color ataronjat amb elements ornamentals que figuren paneres de fruita i amb les lletres "FP", inicials del propietari, sota el frontó. La part de coberta que dona al carrer és una terrassa i la resta és de teulada a dues vessants.

El catàleg de Manresa protegeix de manera parcial l'edifici, concretament l'estructura, la façana i la composició. Forma part del catàleg per la importància artística dins de l'estil noucentista, amb una bona integració en el context, gràcies a la clara composició simètrica i l'encert dels elements decoratius que enriqueix la qualitat de l'immoble i millora el paisatge urbà. L'edifici pertanyia a la família Pontí, de metges i propietaris, i Francesc Pontí tenia residència a Manresa i a Barcelona. Hi ha un error en el nom de la finca des del catàleg de 1985, quan la casa es va confondre amb la de la família Muncunill, que és la del costat, amb el número 11, i caldrà esmenar-ho en breu.

DOCUMENTACIÓ: Arxiu Comarcal del Bages, fons arxiu municipal de Manresa, permisos d'obres, exp. 23519.

Llorenç Capdevila

Un amor

L'Alba Sabaté és manresana. Si més no, en tots els seus llibres reivindica aquesta condició quan, al costat del nom, ho fa constar. La seva família va anar a viure a Girona quan tot just tenia uns mesos i Manresa, per a ella, es va convertir durant molts anys en la ciutat dels avis, dels oncles i, encara ara, dels cosins. Així, quan publica una novel·la, els vincles familiars i emocionals la porten a la capital del Bages per presentar-la a la llibreria Parcir, com va passar el 14 de novembre amb *La meua història és la història d'un amor* (Columna, 2023).

El títol no enganya. Es tracta d'una novel·la d'amor. Retrata els alts i baixos, les anades i vingudes, en la relació d'una parella, entre els quals hi ha una diferència d'edat considerable. Ell era el professor de literatura d'ella a l'institut, als anys setanta, quan es van enamorar. Sentiments com el desig, la passió o la tendresa desfilen en aquesta novel·la al costat de temes com la culpa o el perdó. I la mort, és clar, que és un altre dels temes que acostuma a abordar l'autora. Amor i mort. Els dos grans temes universals, perquè, com diu l'escriptor japonès Yasunari Kawabata, citat en la novel·la: «Hauríem de morir quan encara som estimats».

I és que aquesta és una novel·la rica en referències literàries. A banda de ser un cant a l'amor i a la vida, és també un cant a la literatura, al fet de llegir com una manera de viure. I, en aquest sentit, són oportunes les paraules d'Hoellebecq que també hi apareixen: «Llegim perquè, si no ho féssim, ens hauríem de conformar només amb la vida». Quan escriu, l'Alba Sabaté es recrea en els detalls per situar el lector en l'ambient que vol transmetre. Forma part del seu estil, de la seva prosa lúcida, profunda, lírica i molt humana, que busca un cert to d'oralitat a través d'una veu femenina que vol parlar-ne al seu fill. No hi ha pressa a narrar els fets, perquè els detalls diuen sovint més coses que les accions, i perquè, com deia Baudelaire, citat també, «si tot es diu massa de pressa, és quan tot queda només en l'anècdota».

Erques Torres

Eudald Tomasa

Beure el paisatge

Premissa 1. *El Bages és terra de vins*. Durant segles, els pagesos van modelar un paisatge de feixes a les muntanyes de la comarca. Passejant pel bosc descobrim els bancals que van anar conformant amb parets de pedra seca. De tant en tant, una barraca de pedra emergeix entre els pins. Testimonis silenciosos de quan, als segles XVII i XVIII, el Bages era el principal productor de vi de Catalunya. La plaga de la fil·loxera es va aliar amb la industrialització i una part molt important de la vinya s'abandona, i al seu lloc s'escampa un bosc que recobreix les muntanyes. El darrer mig segle és època de ressorgiment d'aquesta tradició. Cellers petits i de més grans tornen a modelar el paisatge. Descobrir les vinyes enmig dels boscos d'Avinyó o amagades en petites valls de Castelladral és un gaudi visual que esdevé un plaer holístic quan vivim una experiència multisensorial al paladar. Beure el paisatge. Fondre's en una connexió amb la terra.

Premissa 2. La qualitat dels vins del Bages. Ho diu qui els tasta. Grans vins que recuperen la tradició (assajant fermentacions en les antigues tines enmig del bosc) o recuperant varietats (les baules perdudes de la tradició). Treballats amb gran talent per enòlegs moderns i compromesos. El resultat és a taula, i el pots trobar en menús degustació de restaurants amb estrelles Michelin de Catalunya.

Premissa 3. L'enoturisme glorifica la cultura del vi. A qui li agrada el vi li agrada viure l'experiència del paisatge. Contemplar la vinya gelada i despullada, o els gotims que es formen a la primavera. O sentir l'olor gasosa del raïm premsant-se a la verema. Viure una experiència a la terra del vi, per copsar la connexió d'un fruit incardinat al paisatge.

Premissa 4. Manresa ha ser la capital del vi del Bages. I jugar aquesta carta pot ser el gran desllorigador d'una estratègia turística municipal i comarcal que en les darreres legislatures ha estat inconsistent i erràtica.

Conclusió. El Bages es mereix una estratègia per convertir-se en una destinació enoturística. En benefici dels productors i també de la personalitat i la història del territori. En benefici d'una idea que es relliga amb el millor que ha donat aquesta comarca. Una cultura d'excel·lència.

EL CUL DEL POU

SILENCI, ES RODA

La Plana de l'Om es converteix en París en un anunci de Toyota

No hi ha més que no es assabentem del *lloguer* d'algun indret de Manresa per a algun projecte audiovisual. Com si es tractés del Monopoly, la Film Office ja té tarifada tota la ciutat per acollir els rodatges d'anuncis, sèries i pel·lícules. Entre els escenaris més sol·licitats: el Centre Hospitalari, l'antiga factoria de Pirelli, els carrers de l'Avecrem i l'Anònima, que, molt sovint, també esdevé el centre logístic i d'operacions.

Els botiguers i el comerç tradicional no paren de dir que els negocis van de mal borràs, però, per contra, com a decorat, la nostra ciutat està resultant ser una meca imbatible. I, encara que les taxes a productores siguin assequibles, el retorn que aquestes mogudes estan deixant a la ciutat de manera directa o indirecta comença a ser prou considerable. Per això sí que Manresa és una ciutat de cine.

L'amnistia? L'amnistia!
Ves qui ho havia de dir,
que un bon dia arribaria
a ser la clau del camí
per evitar que el feixisme
i la dreta de l'Estat,
els dos hereus del franquisme,
tinguessin el sac lligat.

L'amnistia, com Déu mana,
comporta haver de dir prou
a la mentida malsana.
Representa fer foc nou
i clarificar els conceptes:
no vam fer cap cop d'estat
els polítics ni els adeptes
de l'esplèndid resultat.

Com tants n'hem fet en la vida,
vàrem muntar un festival
per acordar una sortida
a la causa nacional.
I si hi va haver terrorisme
l'1 d'Octubre, a ple carrer,
l'hi va posar el fanatisme
dels piolins. Ells van ser
els qui amb cops i garrotades
varen escampar la por
i el terror quan mans alçades
reclamaven comprensió.

Tot això és aigua passada
i com que ens cal avançar,
més que mai d'una vegada,
sembla que queda ben clar
que és al voltant d'una taula,
de manera intel·ligent,
que amb el vot i la paraula
s'arriba a entendre la gent.

Confiem que l'estratègia
ens dugui a bon port i tal,
i s'acabi la comèdia
de l'Espanya imperial
que no accepta ni tolera
que es resolgui el nostre cas
amb diàleg, la manera
per sortir d'aquest mal pas.

Benvinguda sigui l'hora,
benvingut sigui el moment
que el president que ara és fora
pugui tornar lliurement
i en aquest cas, com tants d'altres,
puguem dir per Puigdemont
el que diem per nosaltres:
roda el món i torna al Born.

La humanitat i la sequera

C amino tranquil·lament pel carrer quan de cop i volta sento l'inconfusible so d'algú escopint. I el primer que faig és passar-me la mà pel cap, una mania que tinc des de petit, quan vivia a un tercer pis i jugava a coloms francitadors. Per sort la mà roman seca, així que escanejo el meu voltant per fer una salutació veïnal --ja que al meu barri escopir al terra és un acte ben comú per determinats col·lectius. I allà està, al costat d'un cotxe estacionat i net com una patena. Per sorpresa meua no és cap veí, és un home negre ben embrutat i casualment m'està mirant. «Tu, vine!», em crida, i jo m'hi apropo mentre ell m'observa la dessuadora blanca. «Ideal!», exclama. Rasca una merda seca d'ocell del vidre del conductor, tira muntanyes amunt, hi escup, m'estira de la dessuadora i la frega agressivament contra la femta... «Ha quedat com nou!», valora mentre m'espolsa la dessuadora amb les mans en un acte de respecte que en realitat encara me l'està deixant més fastigosa. «Gràcies! Acabes de fer una petita aportació per combatre la sequera. Saps què penso quan veig un cotxe lluent? Que el propietari és un puto egoista superficial, i la veritat és que li desitjo la mort. Com és possible que portem tants mesos de sequera i els divendres encara vegi cues per rentar el cotxe amb mànega o al túnel de rentat? Com aquest no en veuràs pas, no. No he gastat ni una sola gota d'aigua per deixar-lo brillant, amb els meus propis fluids, principalment saliva, eh! I ni un drap he fet servir, que després l'hauria de posar a la rentadora i no. Tot net amb les meves pròpies mans, amb la meua pell i tot el que ha fet falta. Molt d'esforç, molt! Però ha valgut la pena, pel bé comú i no pas pel bé individual. Putos egoistes de merda... El cotxe és una eina sense més i no un plomall per lluir», explota mentre li regalima una gota pel front que li destenyeix la pell. «M'estic encenent, deixa-me-la de nou!», es refrega la cara per la meua dessuadora i quan aixeca el cap descobreixo que no és negre: és més pàl·lid que un mort. «Et deixo, que em mereixo una senyora dutxa. Després agafarem el cotxe i cap a la retenció de la C-16 de camí a la segona residència, que tinc el jardí i la piscina climatitzada una mica oblidats, i a gaudir d'un cap de setmana d'esquí, que les estacions ja deuen haver cobert les pistes de neu. Cuida't i recorda: cada gota compta».

L'absurditat humana no té límits. Tant de bo ens assequem com panses i ens extingim.

JESÚS SAGUÉS, VOLUNTAT I PERSEVERANÇA PERIODÍSTICA

Darrerere Jesús Sagués Llombart (Manresa, 1968) només hi ha una història de fidelitat, la d'aquell noi que sempre va anar a la Badia Solé fins a enllestir la secundària, abans d'anar-se'n a l'Autònoma per llicenciar-se en Periodisme. «Com que era de mena tímid, però m'agradava explicar històries, i el català, i escriure doncs... vaig triar Periodisme». És clar que quan encara no havia acabat el COU ja havia anat a Tele7 per si necessitaven cap redactor. I tant que sí, i no només això: al cap de dos mesos -novembre del 85- l'home ja sortia per pantalla i tot! «Era un dia a la setmana, i s'emetia els dijous al vespre. Jo feia equip amb Marta Colomer». Tele7 són col·laboracions gratuïtes al llarg de més de dos anys però, és clar, calia guanyar-se la vida i per això l'any 89 el trobem a la casa d'oficis, un trampolí amb suport municipal cap a l'emprenedoria. En acabat, també passarà un breu temps per *Regió7* constant, amb tot plegat, com era de magre l'ofici de periodista. Per això, i abans d'acabar la carrera, fitxa per Caixa Manresa, i va a parar a l'oficina de la Sagrada Família. I la vocació? *Primum vivere*, va pensar. Inquiet com era, això sí, des de l'any 92 que comença a fer de voluntari a la cavalcada de reis i d'aquí salta a Jove Cambra, a qui representarà en l'Associació Manresa de Festa. Perseverant i meticulós, precisament anys a venir presidirà Jove Cambra Manresa (2000) i l'Associació Manresa de Festa (2003) en una actitud compromesa que mai va perseguir títols sinó, i sobretot, que provava de respondre a cada repte. Tornem al periodista? El Jesús és en-

car a l'oficina de Caixa Manresa a la Sagrada Família -s'hi va estar catorze anys! Però quan Pere Garcia, al 2003, li proposa ser al gabinet de comunicació a la nova seu de Santa Anna, no s'ho rumia ni mig minut! «Havia acabat un postgrau de comunicació empresarial a la Pompeu Fabra, i em va semblar una molt bona oportunitat!» Van ser cinc anys, i són els millors que recorda, fins a la recta final de l'entitat financera. D'aquell temps, el Jesús també és membre fundador de l'Associació de Periodistes de la Catalunya Central, l'Apunt, amb Joan Piqué o Adriana Delgado, que l'any 2014 esdevindrà la demarcació a la Catalunya Central del Col·legi de Periodistes. I no para de formar-se: el 2008, a la UOC, fa un altre màster de Direcció de comunicació. Però els canvis a Caixa Manresa el desplacen al departament d'atenció a l'usuari i, en aquella Catalunya Caixa de premeditada interinitat, des de 2011 al Jesús li toca anar cada dia fins al Prat del Llobregat. I se'n cansa. «Vaig plegar l'últim dia de Catalunya Caixa, el setembre del 2016». I el periodisme, on queda, direu? El periodista hi és sempre, i quan cal buscar futur l'aconsegueix molt més a la vora, ell que sempre ha viscut al mateix pis des que va arribar al món: «Des de fa sis anys soc responsable de Comunicació i protocol de la delegació del Govern a la Catalunya Central». I com que el cuc de l'associacionisme tampoc no l'ha perdut mai, ara mateix el trobareu també a l'Associació de la Misteriosa Llum. Perquè al capdavall -voluntat i paciència- el Jesús ha conjuminat comunicació i participació ciutadana, i n'està content!

SOM I SEREM GENT CATALANA, DIU LA SARDANA

L Ajuntament de Manresa ha votat, amb el vot favorable de Vox, una proposició de suport a la candidatura perquè la sardana sigui inclosa en el Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la Unesco. És d'agrair que Vox hagi votat a favor del reconeixement d'un dels símbols nacionals de Catalunya; aquell al qual Joan Maragall ahludeix en un dels seus poemes com l'anella que uneix tota una pàtria. Que hagi votat a favor d'un dels elements iconogràfics més recurrents i simbòlics en l'obra del comunista i republicà Picasso. Que hagi votat a favor d'una de les danses més inclusives, en què dones i homes, indistintament, s'agafen de les mans, en una rotllana oberta a totes les identitats i sensibilitats culturals, ètniques i sexuals.

BUGADA AL POU

PAPA NEGRE

Començo l'enfilall mensual amb la curiosa pintada feta a la Cova que m'ha fet arribar una lectora. Sincerament, no em puc imaginar què caram pensava l'autor. Ara bé, en termes estrictament religiosos, els jesuïtes són el *papa negre* -la cosa es va utilitzar sovint amb el basc Padre Arrupe, en tremps de Pau VI. Joan Pau II, entestat a promocionar l'Opus Dei va arraconar força la Companyia de Jesús. En qualsevol cas, el papa de Roma sempre és un papa blanc... fins que arriba Francesc que és Papa i, a més, jesuïta. Ras i curt: Papa Negre. No hi ha racisme: hi ha fiblada entre catòlics.

JOSEP PIERA APADRINA EL SEU ARBRE

Si passegeu per l'Anella Verda, a l'alçada del Pont Nou, trobareu l'àrea anomenada El bosc pensa, amb plàtans apadrinats per Bernardo Atxaga, Gioconda Belli, Manuela Carmena, Joan Carles Mèlich, Manuel Forcano, Marina Garcés, Santiago Alba Rico... i des de finals d'octubre, també hi ha un plàtan apadrinat pel poeta valencià Josep Piera. El recentment guardonat amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes va poder veure l'arbre aprofitant la visita a Manresa amb motiu de la Nit Estellés i, segons tinc entès, fins i tot el va regar, fent de la necessitat virtut, per les necessitats fisiològiques pròpies de l'edat.

CAMPUZANO I LA VEGUERIA

El 30 de novembre, el conseller Campuzano va visitar Manresa per explicar la destinació dels fons europeus Next Generation, al Museu de l'Aigua i el Tèxtil per a institucions de tota la Catalunya central, on va agrair l'acollida de l'alcalde de Manresa, «la capital de la... -segon dramàtic i correcció- el Bages». Va anar d'un pèl que no ens fes capital de fet de la Catalunya Central! No em vull ni imaginar els ulls de poll que hauria aixecat la relliscada del conseller.

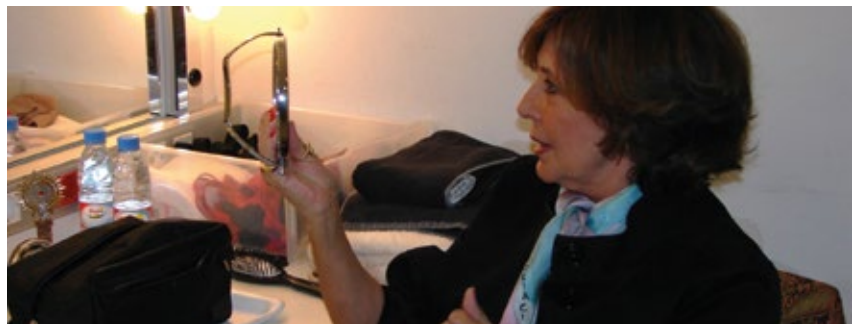
MANRESANS DE CINE A MURA

No només Manresa està esdevenint una meva dels rodatges cinematogràfics. Hi ha altres indrets de la comarca ben pintorescos que també serveixen d'escenari natural per a films de certa anomenada, com *El mestre que va prometre el mar*, nominada a 5 premis Goya i que aquests dies s'està projectant als cinemes. Bona part de la trama ambientada a l'any 1936 està rodada a Mura. Es reconeix l'església a l'escena del ball, en el comiat del mestre i en el desencadenant final, i també altres característics carrerons. A banda, també s'hi reconeixen alguns dels veïns o estiuejants, entre d'altres, els germans Joan i Guillem Giera, excol·laborador d'aquesta revista, adequadament caracteritzats.

UN CARRO DAVANT DEL POU

Una altra escena de cine es va produir el 8 de novembre, quan, com testimoniar la imatge, un carro va passar per davant de la redacció del **Pou** al carrer de Sobrerroca. No sé pas si es va escapar del rodatge d'algun film, ja que els mateixos dies es rodava a Manresa l'anunci de Toyota en què la Plana de l'Om simulava ser París.

MANRESANS 'BEN PAGATS'

A l'hora de tancar l'edició de la revista, el dia 3 de desembre, m'arriba la informació que publica el diari El Mundo, sempre tan amable –com la majoria de la premsa madrilenya– amb Catalunya i el que ells anomenen les ambaixades catalanes al món (si són andaluses, per posar un exemple, ja són *delegacions comercials* i les troben plenament necessàries). Amb el títol *Los 21 'bienpagados' de las nuevas 'embajaditas' catalanas*, el diguem-ne reportatge repassa la trajectòria dels 21 responsables de les delegacions catalanes a l'exterior, entre els quals hi ha el manresà Josep Vives, delegat al Con Sud, que engloba l'Argentina, el Paraguai, Uruguai i Xile.

L'ENSURT DE LA CONCHA VELASCO AL KURSAAL

En el recent traspàs de Concha Velasco han aflorat molts records de la seva prolífica carrera, però a cap dels grans mitjans no s'ha parlat d'una anècdota que algú m'ha recordat d'una de les seves visites a Manresa. Va actuar tres vegades al renovat Kursaal. Una va ser el 2009, amb *La vida por delante*, l'altra el 2012 amb l'obra *Yo lo que quiero es bailar* i la tercera el 2015 amb *Elvira y Eugenio*. L'anècdota es va produir en la primera d'aquestes estades, la del setembre del 2009. Va passar que en

acabar l'obra l'actriu es va dufar al camerino, amb tan mala fortuna que va quedar tancada dins del bany i amb la roba a fora. No li quedava més remei que demanar que algú desencallés el tancament de la porta, i ho va fer un dels tècnics de Focus, l'empresa que li feia de mànager. I quina va ser la sorpresa del seu rescatador quan es va trobar la Concha Velasco completament embolicada amb paper de vàter, talment com una mòmia, que davant d'aquella papereta que si li presentava, va tenir la idea d'emprar l'únic recurs que tenia a mà per salvar amb dignitat aquella situació tan complicada.

